

لولو ٲٲم ڪاٺو ٿي



لولو ٽنم ڪاتولي

(ٻارڙن لاءِ شاعري)

ياسر قاضي



سنڌي ڪتابي سلسلو، رتوديرو/ڪراچي-15

(ڊسمبر - 2017 ع)

سنڌي ڪتابي سلسلي جو پندرھون ڪتاب

لولو تنم ڪاٺوي

(ٻارن لاءِ شاعري)

شاعر: ياسر قاضي

پهريون ڇاپو: ڊسمبر 2017ع

تعداد: هڪ هزار

ٽائٽل ڊزائن: فتاح هاليپوٽو (شرجيل)

اسڪيچ: ياسر قاضي

ڪمپوزنگ: ياسر قاضي

پيج ميڪنگ ۽ لي آئوٽ: شعيب پيرزاده

ڇپيندڙ: شعيب پرنٽنگ پريس، شاهراهه لياقت، ڪراچي

ڇپائيندڙ: سنڌي ڪتابي سلسلو رٽوڊيرو/ڪراچي

سهڪار: قاضي عبدالحئي "ڦاٽل" اڪيڊمي، سنڌ ۽ مقصود گل اڪيڊمي، سنڌ

قيمت: 200 روپيا 7 آمريڪي ڊالر

ڪتاب جا سڀ حق ۽ واسطا محفوظ

سنڌ حڪومت جي ثقافت، سياحت ۽ نوادرات واري کاتي پاران 15 هين ۽ 16 هين ڊسمبر 2017ع تي،
حيدرآباد ۾ منعقد ڪيل "ٻارن جي ادبي ميلي" (چلڊرينس لٽريچر فيسٽيول) جي موقعي تي پڌرو ٿيل

SINDHRI KITABI SILSILU BOOK NO. 15

LOLO DINUM KAAW'a KHAY

(Poetry for Children in Sindhi)

Poet: Yasir Qazi

First Edition: December 2017

Quantity: 1000 Copies

Title Design: Fatah Halepoto (Sharjeel)

Sketches: Yasir Qazi

Composed by: Yasir Qazi

Page Making & Lay-out: Shoaib Pirzada

Printed by: Shoaib Printing Press, Shahrah-e-liaqat, Karachi

Published by: Sindhri Kitab Silsilo (Sindhri Book Series), Ratodero/ Karachi

In collaboration with: Qazi Abdul Hayee Qaa'il Academy, Sindh

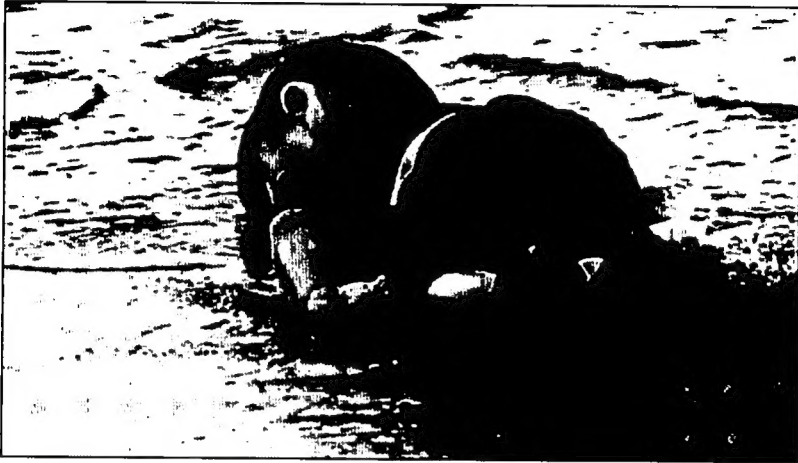
& Maqsood Gul Academy, Sindh

Price PK Rs. 200/- US \$ 7

ALL RIGHTS RESERVED

ارپنا

شام جي شهر ”ڪُوبائيءَ“ ڄائي
معصوم ۽ بي ڏوهه مري ويل 3 سالن جي ڪُرد شامي ٻالڪَ



آلان ڪُردِيءَ

جي نانءُ!!

جيڪو پنهنجي ننيڙين معصوم اکين ۾ روشن مستقبل جا اڻ ڳڻيا خواب کڻي،

وهيءَ ماڻھو کان اڳ ئي پري هليو ويو.

جنهن جو لاڙ 2 سيپٽمبر 2015ع تي ڏکڻ ٿرڪيءَ جي ”بورڊم“ نالي سائونڊي

ڪناري تي مليو.

هي ٻارڙو پنهنجي والدين (والد ”عبدالله ڪُردِيءَ“، ماءُ ”ريحانه“ ۽ چئن سالن جي ڀاءُ

”غالب“) سان هجرت ڪندڙ مسافرن جي اُن قافلي سان هو، جيڪو شام ۾ جاري

دهشت گردِيءَ جي خدشن سبب شام ڇڏي ٻيڙيءَ رستي، يونان جي ساحل ”ڪوس“

ڏانهن وڃي رهيو هو. رات جي وقت ٻن ٻيڙين جي ڪلتي سبب اُن قافلي جا

122 ماڻهو موت جو شڪار ٿي ويا، انهن وچڙي ويلن ۾ آلان جو ڀاءُ ”غالب“ ۽ سندس

امڙ ”ريحانه“ به شامل هئا.

- ياسر قاضي

سٽا

- 9 الف) "اشاعتي خدمت جا 34 سال" (پبلشر نوٽ) ياسر قاضي
- 12 ب) ياسر قاضيءَ جي شاعري - ٻارن جي حقن واري عالمي پڌرنامي جو منظوم ترجمو (مهاڳ) نصير اعجاز
- 17 ج) "ايڪويهين صديءَ جو ڪانءُ ۽ بيڪريءَ جو لولو" (شاعر پاران) ياسر قاضي

لولو ڏنم ڪانو ڪي (نظم)

- 25 1 - منو الله (حمد)
- 28 2 - نعت
- 31 3 - دُعا
- 33 4 - امان
- 35 5 - بابا (يتيم ٻار جا جذبا)
- 38 6 - شاهه جو رسالو
- 41 7 - سچل جو ميلو
- 44 8 - لولو ڏنم ڪانو ڪي
- 46 9 - ٻارڙا - اکين جا تارڙا (والدين ۽ اُستادن ڏانهن)
- 49 10 - "آلان ڪُري" - ڊيڄي ويل ڏانهن
- 52 11 - گڏي گڏيءَ جي شادي
- 55 12 - چنڊ ڪي بخار
- 57 13 - ڪتابن سان قرب
- 59 14 - روشن مستقبل

61	15 - احمد جي اسڪُوتي
64	16 - علمِ عرشين پُڄائي
66	17 - مُنهنجو پسنديدہ سبجيڪٽ
70	18 - ڪُوئي جي عيَاشِي
73	19 - چَڙيا گهر جو سير
76	20 - ويهڪڙو
78	21 - عيني، سونو ۽ زيني
81	22 - منائي - نگر
83	23 - نظر آڪاش کان اڳتي
86	24 - عالمي گرميءَ ۾ واڌ (گلوبل وارمنگ)
89	25 - روزِ سوچيان ...
91	26 - مِڪي ماٿُوس ان لاڙڪاڻو
97	27 - ڊينگو ڊيري
99	28 - نوپيتا ۽ ڊوريمان
102	29 - لائبريري
104	30 - خلا بازیءَ جو خواب
108	31 - ساره جي گهوڙي
111	32 - ڦوڪڻي وارو
114	33 - سِيَتِي صلاح
116	34 - روشن سُپاڻو
118	35 - مَچِين جو مُڪالمو
121	36 - ٻلي ۽ ڪُوڻو

اشاعتي خدمت جا 34 سال

هڪ سال جي وقفي کان پوءِ پنهنجي اشاعتي خدمتن جي 34هين سال جي تڪميل تي، اسان ”سنڌڙي ڪتابي سلسلي“ جو پندرهن ڪتاب ”لولوڏڻم ڪانوَڪي“ ڪٿي حاضر ٿيا آهيون، جنهن جي نالي مان ئي ظاهر آهي ته هي ٻارڙن لاءِ لکيل ڪتاب آهي. هن کان اڳ، گذريل سال ڊسمبر جي مهيني ۾ منهنجي ئي ٻارڙن جي شاعريءَ تي مشتمل ڪتاب ”اٺ ماما گوگڙو“ جو ٻيو ڇاپو پڌرو ٿيو. هي اسان جي ڪتابي سلسلي جو ٻيو ڪتاب هو جيڪو ٻيو ڀيرو شايع ٿيو ان کان اڳ اُستاد بخاريءَ جي چئو ستن ۽ رُباعين جو ڪتاب ”لهر لهر دريا“ به ڀيرو شايع ڪيو آهي، جنهن جو پهريون ڇاپو 1990ع ۾ ٻيو ڇاپو 1993ع ۾ شايع ٿيو. اهو ڪتاب اُستاد بخاريءَ پنهنجي چاهه سان، پنهنجي ئي نظرداريءَ ۾ سلسلي جي بينر هيٺ شايع ڪرايو هو. ”اٺ ماما گوگڙو“ جي پهرين ڇاپي جي هڪ هزار ڪاپين جي ڏيڍ سال اندر



وڪاميٽي وڃڻ ۽ ٻارن جي هٿن تائين ڪاميابيءَ سان پهچڻ کان پوءِ اُن جي ٻي ڇاپي ۾ ساڳئي ڪتاب جو 2000 جي تعداد ۾ ڇپجڻ توڙي پوري ڏيهه جي ٻارن تائين پهچڻ، نه رڳو هن ڪتاب جي ڪاميابي ليکي، بلڪه ان ڳالهه جو دليل به مڃيو ته اسان جو ٻار اڄ به معياري ادب پڙهڻ چاهي ٿو ۽ جي ڪيس صحتمند مواد فراهم ڪجي، ته هُو نه رڳو اُن کي چاهه سان پڙهي ٿو، بلڪه هانءَ سان هنڊائي به ٿو.

اسان جي اها ڪامياب ڪوشش رهي ته اسان ”اٺ ماما گوگڙوءَ“ کي سڄيءَ سنڌ جي ٻارن تائين پهچائون، جنهن ڪوشش تحت اسان نه فقط هر ضلعي جي اهم اسڪولن تائين ڪتاب کي پهچايوسي، بلڪه ڪتاب سڄيءَ سنڌ جي مُک ٻُڪ اسٽالن تي به دستياب رهيو. اوهان جي هن پسنديده ڪتاب کي سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري حيدرآباد پاران ”سال 2014ع جي ٻارن جي بهترين سنڌي ڪتاب“ جو ايوارڊ پڻ مليو. اوهان کي اهو ٻڌائيندي به سرهاڻي ٿي محسوس ٿئي ته ”اٺ ماما گوگڙوءَ“ جي ٻن نظمن کي نامياري اشاعتي اداري ”آڪسفورڊ يونيورسٽي پريس“ پاران ”سنڌ ايجوڪيشن فائونڊيشن“ لاءِ ڇپيل درسي ڪتابن ۾ ۽ هڪ نظم کي پنهنجي پاران ڇپيل سنڌي درسي ڪتاب ۾ شامل ڪيو آهي.

ٻاراڻي ادب جي مسلسل ڪميءَ کي نظر ۾ رکندي، 2017ع جي آخر ۾ اسان ٻارن جي 36 نظمن تي مشتمل هي ڪتاب ”لولو ڏٺم ڪانوَڪي“ هڪ نئين سُوڪڙيءَ طور سنڌ جي ٻارن کي اڀري رهيا آهيون، جنهن ۾ موضوعن جي چُونڊ کان وٺي اظهار جي انداز تائين انفرادي حيثيت ۾ مٿن، توڙي مجموعي طور تي اداري، تخليقي توڙي ٽڪنيڪي گهرجن جو خاص ڌيان رکيو آهي. ٻارن جي ڪتابن ۾



انھن جي آسانيءَ ۽ سمجھ جي سھولت لاءِ ھر نظم سان تصوير (اسڪيچ) جوھڻ بہ لازم ھوندو آھي، جنھن جو پڻ اسان پونين ڪتابن جيان خيال رکيو آھي. اُميد ته ٻارڻن کي سندن لاءِ سرجيل شاعريءَ سان گڏوگڏ اُھي اسڪيچ بہ پسند ايندا ۽ ”لولو ڏئم ڪانو کي“ نہ رڳو ٻارن ۾ مقبُوليت ماڻيندو پر ٻارن جي اُستادن توڙي والدين کي بہ پسند ايندو ۽ سنڌ جي ٻاراڻي ادب ۾ پنھنجو نمايان جاءِ والاريندو.

آءُ ٿورا ٿو آھيان سنڌ حڪومت جي ثقافت ۽ سياحت کاتي جي صوبائي وزير، سنڌ جي سينيٽي شاعر ۽ پنھنجي پياري دوست، سردار شاھ جو... ساڳئي کاتي جي سيڪريٽري، سنڌ جي نامياري نثر نويس ۽ نقاد ۽ پنھنجي ٻئي پياري دوست، اڪبر لغاريءَ ۽ ٻاراڻي ادب لاءِ پاڻ پتوڙيندڙ پنھنجي باشعور دوست، خالد آزاد جو جن هن ڪتاب کي ثقافت کاتي پاران 15 ڊسمبر 2017ع تي رٿيل ”ٻارڻن جي ادبي ميلي“ (چلڊرينس لٽريچر فيسٽيول) ۾ پڌري ڪرڻ جو اھتمام ڪيو.

ياسر قاضي

”منزل مقصود“، مورڙي جو شهر

پهرين ڊسمبر 2017ع

(12 هين ربيع الاول 1439 هجري)



ياسر قاضيءَ جي شاعري، ٻارن جي حقن واري عالمي پڌرنامي جو منظوم ترجمو

ٻارن لاءِ ياسر قاضيءَ جي ڪيل شاعريءَ ته مونکي ننڍپڻ ڏانهن
موتائي ڇڏيو آهي، جڏهن پرائمري درجن ۾ درسي ڪتابن ۾ بيت پڙهايا
ويندا هئا، جن جي سادي سلوٽي ٻولي ۽ لفظن جو سٽاءُ اهڙو ته دلڪش
هوندو هو جو اڃ به انهن بيتن جون ڪي سٽون ذهن ۾ سمائل آهن.
”گيت ڏئيءَ جا گڏجي ڳايون، جو ٿو ٿڌڙا مينهن وسائي“، ”منڙا گهوڙا
اوري آءُ، خوب خوشيءَ سان داڻو ڪاءُ“، ”پغسولڌم پٽ تان“ ۽ اهڙا ڪي
ٻيا بيت سمورا ته نه، پر انهن جون ڪي سٽون ڪڏهن ڪڏهن ذهن تي
تري اينديون آهن. پوءِ واري زماني ۾ ته اهڙو واءُ وريو جو ٻارن جا درسي
ڪتاب ئي مٽجي ويا، پر انهيءَ سان گڏ سادن سلوٽن ٻولن وارن بيتن
جي جاءِ به ڪريل ٻوليءَ وارن بيتن والاري ڇڏي، جن ۾ نه ٻارن جي عمر جو
خيال رکيو ويو ۽ نه ئي لفظن جي سٽاءُ جو. مونکي پڪ آهي ته نئين نسل



ڪي اهڙن بيتن مان ڪا هڪ سِٽ به ياد نه هوندي.

ٻارن لاءِ شاعريءَ جي وڏي اهميت هوندي آهي ۽ انهيءَ اهميت کي عالمي سطح تي مڃيو ويو آهي. تعليم جي ماهرن جو چوڻ آهي ته ٻارن لاءِ شاعري رڳو ڪلاس روم ۾ سبق طور پڙهائڻ لاءِ نه هوندي آهي، پر اها انهيءَ ڪري به لازمي آهي ته شاعري ٻار ۾ تخليقي صلاحيتن وڌائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪري ٿي، جنهن ۾ ٻوليءَ جو سڌارو ٻوليءَ جي استعمال واري صلاحيت، لکڻ جي صلاحيت، لفظن جي پندار ۾ اضافو تخليقي سوچ، پنهنجي سوچ ۽ خيالن جي اظهار جي صلاحيت، جملن جو سٺاءِ ۽ اهڙيون ٻيون ڪوڙ صلاحيتون شامل آهن.

مان موجوده زماني ۾ ٻارن لاءِ ٽيندر شاعريءَ جي معيار مان ڪڏهن به مطمئن ڪونه ٿيس، پر تازو جڏهن نوجوان شاعر، اديب، ڪمپيئر ۽ براڊڪاسٽر، ياسر قاضيءَ جي ٻارن لاءِ ڪيل شاعري پڙهيم ته انهيءَ جي معيار کي ڏسي حيران ٿي ويم. سچ ته مونکي ننڍي هوندي جي پڙهيل بيتن کان به وڌيڪ بهتر شاعري لڳي، جنهن ۾ سادن سلوٽن جملن ۽ لفظن جي سٺاءِ سان گڏ مقصديت پريل آهي. ”منو الله“ جي عنوان سان سندس لکيل حمد ته انسانذات توڙي هر جيوت لاءِ ڪائنات جي خلقهار جي سمورين رحمتن جي اُپتار ڪري ٿو، جنهن جو مثال رڳو هنن پهرين سٽن مان ئي ملي وڃي ٿو:

سَمُوريون ڪائناتون جنهن سَجايون
سجِيءَ دنيا کي بخشيون جنهن پلايون
سِيئي جنهن جي اڳيان ٿا سِرُ جُمڪايون
شجر، سرسبز ڪيتيون جنهن اُپايون



نپايو جنهن چمن، گل، گاهه آهي
اهو منهنجو منو الله آهي.

سندس هڪ ٻئي نظم ته سچل سرمست جو چڻ ته سمورو ميلو
گهمائي ورتو. ”سچل جي عرس جو ماڻھو نظارو درازين مان ڀڳس تنهن
رات ٻارو“ کان وٺي اهو بيت پڙهجي ته سچل جي درگاه تي مڇيل ميڙي
جو سمورو نظارو ۽ ادبي محفلن ۽ سنگيت کان ويندي هر سرگرميءَ جو
نقشو ذهن آڏو اچيو وڃي. ٻارن لاءِ ان قسم جي شاعري سچ ته هڪ نواڻ
۽ جدت آهي.

ايئن ئي وري اڳئين زماني واري بيت ”پئسو لڌم پٽ تان“ وانگر
ياسر قاضيءَ ”لولو ڏنم کانو“ جهڙو دلچسپ نظم لکي ٻارن جي دل
وندرائڻ وارو انداز اختيار ڪيو آهي.

ياسر جي شاعريءَ ۾ مقصديت ڳوليندي ”ٻارڙا، اکين جا تارڙا“
جي عنوان سان نظم نظر اچي ويو جنهن ۾ هن ٻارڙن کي پيار ڏيڻ لاءِ
والدين ۽ اُستادن کي مخاطب ٿيندي اهڙا ته جملا تخليق ڪيا آهن،
جيڪي ٻارن جي حقن بابت عالمي پڌرنامي جو چڻ ته حصو آهن، بلڪ
مان ته چوندس ته جيئن مولوي حاجي احمد ملاح، ڪلام پاڪ جو
منظوم ترجمو سنڌي شاعريءَ ۾ ڪيو هو تيئن ياسر، ٻارن بابت عالمي
پڌرنامي کي سنڌي شاعريءَ جي شڪل ۾ اسان جي آڏو پيش ڪيو
آهي. انهيءَ جو مثال هنن ستن مان ملي ٿو:

ٻار توڙي جتي جو هجي
پل هُتان يا هتي جو هجي
ٻارُ مصوم بي ڏوهه آ



ٻار جي مُرڪ ئي موھ آ
ٻار سُھڻو يا ڪو جھونہ ڪو
ٻار ڳورو يا ڪارو نہ ڪو

انهيءَ ساڳئي نظم ۾ مٿي پيدا خلاف نيا پوڏيندي هُو ٻارن جي تعليم جي بنيادي حق جي ڳالهه به ڪري ٿو. ايئن ئي هُنَ ”علم عرشن تي پُجائي“ نظم لکي تعليم جي اهميت کي اُجاگر ڪيو آهي. ٻارن جي عمر ۽ سندن دلچسپين کي نظر ۾ رکندي هُنَ ”گڏي گڏيءَ جي شادي“ جهڙو نظم لکي ٻارن کي وندرائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. ٻارڙن جي نفسيات کي ذهن ۾ رکندي هُنَ اهڙا ئي نظم ”چنڊ کي بُوخار“ ۽ ”چڙيا گهر جو سير“ جي عنوان سان لکيا آهن، جنهن مان اندازو ڪري سگهجي ٿو ته ٻارڙن کي دلچسپ ۽ مزيدار لفظن سان وندرائڻ جو به کيس وڏو ڌانءُ آهي.

ياسر ٻارن ۾ ڪتابن پڙهڻ سان چاهه پيدا ڪرڻ لاءِ ”ڪتابن سان ڦُرب“ جهڙو نظم لکڻ سان گڏ سماج ۾ نياڻين لاءِ پيار جي اهميت جو پيغام ”عيني، سوٺو ۽ زبني“ واري نظم ۾ ڏنو آهي.

ياسر جي ٻارن لاءِ ڪيل شاعريءَ جي هڪ ٻي خاصيت هيءُ آهي ته هُنَ ”گلوبل وارمنگ“ يعني ”عالمي گرميءَ پرواڌ“ جهڙن مسئلن کي موضوع بنائي ٻارڙن کي ايڪيهين صديءَ جي ان عالمي مسئلي کان به آگاهه ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. بلڪل اهڙي طريقي سان هُنَ عالمي سطح تي جنگ ۽ تباهين جي نتيجي ۾ انسانذات سان ٿيندڙ ويدن تي لکندي امن ۽ سلامتيءَ جي اهميت جو پيغام ڏيندي ”آلان ڪُردي“ (دبجي ويل دانهن) جهڙو اثراتو ۽ من ۾ پيمهجي ويندڙ نظم به



لکيو آهي. مان ياسر کي هن ڪتاب جي مُنفرد انتساب تي مُبارڪباد
 ٿوڌيان، جو هُن پنهنجو هي ڪتاب اربيو به معصوم ”آلان گُردِي“ کي
 آهي.

مان سمجهان ٿو ته اسان جي ٻارڙن کي اسڪولن ۾ ته اهڙا معياري
 نظم پڙهائڻ لاءِ ياسر جي شاعريءَ کي درسي ڪتابن ۾ شامل ڪرڻ
 گهرجي، پر خُود سنڌي والدين به گهرن ۾ پنهنجي ٻارن کي هيءَ شاعري
 پاڻ به پڙهي ٻڌائن ۽ کين پاڻ پڙهڻ لاءِ به همٿائين.

نصير اعجاز

ڪراچي



ايڪويهين صديءَ جو ڪانءُ ۽ پيڪريءَ جو لولو

پڙ سال ڊسمبر جي ڪنهن سرد رات حيدرآباد جي آتوپان روڊ تي واقع ”لال قلعي“ ريسٽورنٽ ۾ رات جي ماني کائيندي ٿيون سائين تاج جويي، سائين زيب سنڌيءَ، سائين مختيار سمي، ڊاڪٽر مخمور بخاريءَ ۽ پياري ناصر سان ڪچهريءَ ۾ سڀني کان ان ڳالهه جي تصديق پئي ورتي ته ”ڪانوءَ“ لفظ جي صحيح صورتخطي ڇا ٿيندي؟ ڇا ڪاڻ ته لکت ۾ عام طور ”ڪانءُ“ پڙهڻ ۾ ايندو آهي، جڏهن ته اُچار جي لحاظ کان اهو قانوناً ”ڪانو“ هجڻ گهرجي. سواءِ سائين مختيار سمي جي باقي سڀني سينيٽرن منهنجيءَ ان راءِ جي تصديق ڪئي، ته جڏهن لفظ ”ڪانءُ“ لکجي ٿو تڏهن ته ان جي صورتخطي اها ئي صحيح آ. پر جڏهن لفظ ”ڪانو“ لکجي ٿو ته پوءِ اهو ”ڪانوءَ“ ئي لکبو. اها تصديق ٿيون انهن اعليٰ علم وارن ادب جي صاحبن کان ان ڪري ئي پئي ورتي، ته هن ڪتاب جو جيئن ته نالو ئي اهو آهي، تنهن ڪري ان جي نالي ۾ غلطيءَ جي ڪابه گنجائش رکي نه پئي سگهيس. ان ڳالهه جي پڪ ٿيون



گجھ ٻين نالي وارن اديبن ۽ پڙهيل ڳڙهيل ماڻهن کان پڻ ڪئي. سائين فتاح هاليپوتي کي به ڪتاب جو سرورق ڊزائن ڪرڻ لاءِ ڏنم ته کين ان ئي ڳالهه جي تاڪيد ڪيم ته نالي جي صورتخطيءَ ۾ لفظ ”ڪاٺو“ ئي لکجو. ان ئي رات مون سائين تاج جويي کي هن ڪتاب جو مهاڳ لکڻ لاءِ پڻ گذارش ڪئي. پر ان پنهنجيءَ مصروفيت سبب انڪار ڪيو ۽ ٻڌايو ته فلاڻا فلاڻا ڪم هٿ ۾ آهن. تنهن ڪري مهاڳ ڪونه لکي سگهندس.

ٻارڻن لاءِ هي منهنجو ٽيون ڪتاب آهي. آءٌ ظاهري طور تي ته هر وقت ٻارن سان گڏ ڪونه ٿورهان، پر منهنجو ڌيان هر وقت ٻارن سان رهندو آهي. منهنجي ذهن کي روز ڪونه ڪو ٻارن جي دلچسپيءَ جو موضوع، سندن دلچسپيءَ جي ڪا نه ڪا وڻ، ڪا نه ڪا ڪرت ڇهندي رهندي آهي ۽ مون کي ڪونشري ٿڪرو، ڪا ڪهاڻي يا ڪو نظم لکڻ لاءِ پئي اُتساهيندي آهي. مون کي دنيا جو هر ٻار غير مشروط طور تي وڻندو آهي ۽ ڪنهن به ٻار کي روئندو ڏسي انتهائي اذيت ٿيندي آهي. ڪي بي حس ماڻهو اڄڪلهه سوشل ميڊيا رستي ٻارن کي ماري پڙهائڻ واريون ويڊيوز وڏي فخر سان شيئر ڪندا آهن. جن کي ڏسي (جن ٻارن کي روئندو ڏسي) سخت تڪليف ٿيندي آهي ۽ خواهش ٿيندي اٿم ته ان شخص سان ضرور ملي ان جي ذهني پستيءَ جو سبب ڄاڻان، جنهن جذبي کان مجبور ٿي هن اها ويڊيو ٺاهي هوندي.

سال 2016ع ۾ منهنجو ٻارن لاءِ ڪوبه نئون ڪتاب شايع ڪونه ٿيو هو (البتہ ”اٺ ماما گوڙوءَ“ جو پيو ايڊيشن ڊسمبر 2016ع ۾ شايع ضرور ٿيو هو) تنهن ڪري مون کي سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ پاران ٻارڻن جي ادب - ڪيتر ۾ سال 2016ع ۾ ڇپيل ڪتابن لاءِ جج مقرر ڪيو ويو هو. ان ڏس ۾ موصول ٿيل 5 ڪتابن کي پڙهي سخت مايوسيءَ جو

شڪار ٿيس ۽ ٻارن جي ادب جي (نه صرف ليکڪ، بلڪ) هڪ پڙهڻو
 حاميءَ جي بحیثیت ۾، مون کي پنهنجو فيصلو ڏيڻ لاءِ اهڙن ڪتابن کي
 پڙهڻو پيو جن مان ڪجهه کي نه فقط ”ٻارڻن جو ادب“ نه ٿو چئي
 سگهجي، بلڪ ”ادب“ ئي نه ٿو چئي سگهجي. ڪجهه ڪتابن ۾ ته
 ٻاراڻي ڪچي دماغ اندر انتهائپسنديءَ وارا رُجحان ويهارڻ جي زوريءَ
 ڪوشش ٿيل هئي، جن جي مطالعي کان پوءِ سنڌيءَ ۾ تخليق ٿيندڙ
 ٻارڻن جي ادب جي حوالي سان منهنجي ڳڻتي هيڪاندي وڌي وئي ۽
 خيال آيم ته سنڌ جي هر ليکڪ کي مان ذاتي طور تي گذارش ڪريان
 ته هو ٻارن لاءِ لکڻ. انفرادي طور تي هر ڪو الڳ الڳ ڪتاب نه به لکي،
 تڏهن به سنڌ جا سوين شاعر ۽ ڪهاڻيڪار سال ۾ جي هڪ هڪ نظم
 يا هڪ هڪ ڪهاڻي به لکڻ ته هر سال ٻاراڻي ادب ۾ ڪهاڻين توڙي
 نظمن جون ڪئين ”اينٽالاجيز“ ڇپجي اسان جي ٻار جي شخصيت جي
 تعمير ۾ پنهنجو اهم ترين ڪردار ادا ڪري سگهن ٿيون. پاڪستان
 ٽيلي ويزن جي ٻارن جي پروگرام ”روشن تارا“ ۽ سنڌي ادبي بورڊ جي
 ٻارن جي رسالي ”گل ڦل“ مان هاڻي اميد رکڻ ته بيوقوفي آهي، البتہ
 سنڌي ٻوليءَ جا هيتر اڇينل هفتي ۾ ٻارڻن لاءِ هڪ هڪ پروگرام به نشر
 ڪرڻ شروع ڪن، ته اها ڪيڏي وڏي خدمت ٿي سگهي ٿي ۽ اها ايندڙ
 نسل جي ذهني اوسر ۾ ڪيڏو وڏو ڪردار ادا ڪري سگهي ٿي، ان جو
 احساس اسان مان گهڻن کي آهي ئي ڪونه!

هن ڪتاب ۾ لکيل منهنجا نظم سڀ تازا آهن، جن مان اڌو اڌ
 2016ع ۾ ۽ اڌ 2017ع ۾ لکيل آهن، جن جي موضوعن کي مون
 پنهنجن پهرين ٻن ڪتابن ”ٻيڙيءَ ۾ چنڊ“ ۽ ”اٺ ماما گوگڙوءَ“ کان
 مختلف رکڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. پر ڪي موضوع اهڙا آهن
 (جيڪي علم سان چاهه ۽ ڪتاب سان دوستيءَ سان لاڳاپيل آهن)، جن



تي مان پنهنجي هر ڪتاب ۾ الڳ الڳ انداز ۾ لکڻ چاهيندس ۽ جيسين لکي سگهيس لکندس، انهن موضوعن ۾ الله جي واڪاڻ، اُن جي نبيءَ جي سارَ سان گڏوگڏ پٽائيءَ جي پيغام توڙي ابي امڙ جي مقام جي اُپتار ڪندڙ موضوع پڻ شامل آهن. بدلجندڙ دور جي گھرجن کي ڏسندي مون کي اڄ جي ٻار ۽ سڀاڻي جي معمار ۾ تمام گھڻيون اُميدون آهن، تنهن ڪري اُن سان متجندڙ دور جي حوالي سان سندس مُتوقع ڪردار جي حوالي سان ڳالهيون ڪرڻ تي الاهي دل چوندي آهي، جيڪي ڳالهيون مان اڄ جي ٻار سان نشر توڙي نظم جي صورت ۾ ڪندو آهيان. هن ڪتاب ۾ به مون پنهنجن نظمن ۾ سائنس اهڙيون ڳالهيون ڪيون آهن. اُن ڪري اوهان کي هن ڪتاب ۾ تفريحي نظمن ۽ گيتن سان گڏوگڏ، آئندي جي آوني جواظهار ڪندڙ نظم پڻ ملندا. مان ان ڳالهه جو قائل آهيان ته ”ٻارن بابت شاعري“ ۽ ”ٻارن لاءِ شاعري“ به الڳ الڳ شيون آهن ۽ ضرورت ”ٻارن لاءِ شاعري“ ڪرڻ جي آهي، پر مون شعوري ڪوشش ڪندي، هن ڪتاب ۾ ڪي نظم والدين ۽ اُستادن ڏانهن مخاطب ٿي پڻ لکيا آهن، جن ۾ مون سندن ڪردار جي حوالي سان واضح ڪيو آهي ته کين ٻار جي تربيت ۾ ڪهڙو ڪردار ادا ڪرڻ گھرجي.

مون پنهنجن پونين ڪتابن جيان، عمر جي لحاظ کان ٻارن کي ٽن ڪيٿيگرين ۾ ورهائي انهن لاءِ لکيو آهي (جنهن جو ذڪر مون ”ٻيڙيءَ ۾ چنڊ“ ۽ ”اُٺ ماما گوگڙوءَ“ ۾ پڻ ڪيو آهي). اهي ڪيٿيگريون آهن: 2 سالن کان 7 سالن جا ٻار، 7 کان 13 سالن جا ٻار ۽ 13 کان 18 سالن جا ٻار. اُستادن ۽ والدين جي سهولت خاطر هر نظم جي مٿان هڪ، ٻن ۽ ٽن ستارن جي صورت ۾ ان جي ڪيٿيگريءَ جي نشاندهي ڪئي وئي آهي، ته ڪهڙو نظم ڪهڙي عمر جي ٻار لاءِ موزون آهي. اهي ستارن جون



نشانپون هنن ڪيٽيگريز جي نشاندهي ڪن ٿيون:

- * 2 سالن کان 7 سالن جي ٻار لاءِ
- ** 7 سالن کان 13 سالن جي ٻار لاءِ
- *** 13 سالن کان 18 سالن جي ٻار لاءِ

ان جو مطلب اهو هرگز ناهي جنهن ٻار جي عمر جنهن ڪيٽيگريءَ واري آهي، اهو فقط اهي ئي نظم پڙهي سگهي ٿو ۽ ٻيا نظم نه ٿو پڙهي سگهي، پر ان جي ذهني سطح جي پڙوڙ آهي، ان ڪيٽيگريءَ جي نشاندهي ڪئي وئي آهي. ڪن ٻارن جي ذهني عمر پنهنجي عمر کان وڌيڪ ٿئي ٿي. اهڙن ٻارن جي سمجهه آهي ڪين سندن مٿين ڪيٽيگريءَ وارا نظم پڙهائي سگهجن ٿا. هن ڪتاب ۾ به منهنجن پوئين ڪتابن جيان 36 نظم شامل آهن، جن منجهان گهڻا نظم 2 تارن وارا (**) آهن، جنهن مان واضح طور تي سمجهڻ گهرجي ته منهنجو گهڻو توجّه 7 سالن کان 13 سالن جي ٻارن تي آهي، ڇاڪاڻ ته اها عمر بالڪپي واري سمجهه جي اُسرندڙ عمر ٿئي ٿي. ان عمر جا ٻار هڪ ستاري وارا گيت به سمجهي سگهن ٿا ۽ ڪنهن حد تائين 3 ستارن وارا نظم به سمجهي سگهن ٿا.

ٿورائتو آهيان، برجستي اديب، محقق ۽ صحافي، سائين نصير اعجاز جو جنهن منهنجي فرمائش تي تمام گهٽ وقت اندر ڪتاب جو مواد پڙهي، اڪثر ليکڪن جي اُبترايدڙو جلدي سهڻو مهاڳ لکي ڏنو. انهن سان آءٌ ساهتيءَ لاڙڪاڻي ڄاڻي سينيئر ليکڪا ۽ آل انڊيا ريڊئي جي سنڌي ”ريڊيو ڪار“، ديدني وينا شرنگيءَ جو جنهن دهليءَ مان منهنجي ڪتاب جي پوئين پاڻي (بيڪ ٽائيٽل) لاءِ پنهنجي راءِ لکي



موڪلي ۽ پنهنجي محترم استاد ۽ سنڌ جي ڄاتل سُڃاتل چترڪار
 سائين فتاح هاليپوٽي (شرحيل) جو جنهن، مٿهنجن اڳين ڪتابن
 جيان، هن ڪتاب لاءِ پڻ سهڻو تائيتل ڊزائن ڪري ڏنو.
 ٻارن لاءِ لکڻ جو جذبان ڪري به مون مان نڪري ڪونه ٿو
 سگهي، جواج جي ٻار کي صحتمند ادب جي جيتري اڄ ضرورت آهي،
 اوتري شايد اڳ ڪنهن به دؤر ۾ ناهي رهي ۽ اُن ئي مُشڪل دؤر ۾ اسان
 وٽ ٻارن جو ادب نه پيو سرچجي. اوهان کي پاڻ لاءِ نيڪ خواهشن جي
 گذارش، ته مان ان سفر ۾ ڪڏهن به نه ٽڪجان. (آمين)!

ياسر قاضي

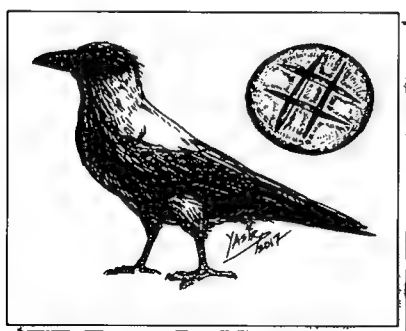
هوٽل ”ٽريولاج“، ڪنگز ڪراس، لنڊن

(برطانيه ۾ قيام دؤران لکيل)

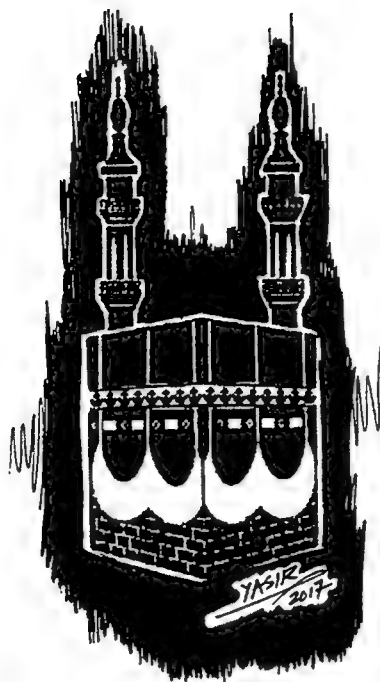
8 آڪٽوبر 2017ع

djyasirqazi@yahoo.com





لولوڻم ڪاٺو ٿي



★★

مِنُو اللّٰهُ

(حمد)

سَمُورِيُونِ كَانَنَّاوَنِ جَنَهَن سَجَائِيُونِ
 سَجِيءَ دَنِيَا كِي بَخَشِيُونِ جَنَهَن پِلَائِيُونِ
 سِيئي جَنَهَن جِي اِگِيَان تَا سِرُ جُمُكَائِيُونِ
 شَجَرِ، سِرْسَبزِ كِيئيُونِ جَنَهَن اُپَائِيُونِ
 نِپايو جَنَهَن چَمَنُ، گَلُ، گَاهُ آهي
 اُهو مُنَهَن جُو مَنُو اللّٰهُ آهي



پيو جو مينهن رحمت جا وڙائي
 بشر کي سيءَ، گرميءَ کان بچائي
 سڀني کي رزق ۽ روزي رسائي
 شفا ڏئي، بارِ بيماري پچائي
 سڀني جو راهه ۾ همراهه آهي
 اهو منهنجو مٿو الله آهي

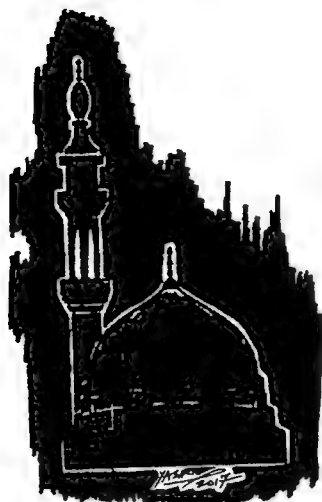
بڻايا جنهن سڀئي جنسار آهن
 ملائڪَ، جن، ڌارئون ڌار آهن
 گُراڙا، جُوان، گُپرو، ٻارَ آهن
 سڀئي منهنجي پرينءَ جا پارَ آهن
 وڌو جنهن هر بدن ۾ ساڻه آهي
 اهو منهنجو مٿو الله آهي

ڏنئين انسان جي عظمت اسان کي
 نوازيئين علم جي دولت اسان کي
 اڏامڻ جي ڏنئين طاقت اسان کي
 محبت سان عطا محنت اسان کي
 ڏنو جنهن پاڻ تي ويساڻه آهي
 اهو منهنجو مٿو الله آهي



صداقت جي سدا رستي هلائي
 مسلسل واٽ سربستي وٺائي
 اسان کي ماڳ، منزل تي پڄائي
 مصيبت مان سدا سَـر هون ٿي پائي
 بنهه بيشڪ جوبي پرواهه آهي
 اهو منهنجو منواله آهي





نعت

مان * 1 نبل پالڪ، بنهه بيوس * 2 حقير
پر، * 3 ”علم جي شهر“ جو آهيان فقير

مان مديني جي هان مالڪ جو غلام
جو عمل ۽ علم جو آهي امام

سڀ جهانن لاءِ جو رحمت ٻڌيو
جنهن جو نالو آسمانن کي وڻيو

هر زماني جو ٻڌيو آ جو نبي
ذات تي جنهن جي نبوت ختم ٿي



جنهن جو آدم کان اڳي ئي نور هو
اُپ جنهن جي نور سان ڀرپور هو

جنهن جي آڱر جي اشاري سان چنڊُ
تي ويو اڌ اڌ، نه سهندي جنهن جو * 4 منڊُ

جنهن تي ڪڪريءَ هر گهڙي رحمت ڪئي
اُس جنهن جي جسم تي ڪانهي پئي

جيڪو مسڪينن - آجھو * 5 آڌار آ
بي سهارن ۽ يتيمن - يار آ

جنهن ڪهل هر ساه واري تي ڪئي
عرش، ڌرتيءَ، چنڊ، تاري تي ڪئي

سو ”بدر“ ۽ ”اُحد“ جو روشن * 6 قمر
جنهن جانوڪر جن، مخلوقون، * 7 بشر

دين پورو ٿيو مٿس الله جو
مان هان دعويٰ دار تنهنجي چاه جو

شل ڪيان تعليم تي تنهنجي عمل
جيئن منهنجي زندگي گذري * 8 سقل



آ دُعا معصوم دل جي چاهه جي
ذي شفاعت تون رسول الله جي



1 * ضعيف، كمزور

2 * معصولي، ننيٽو

3 * نبي ڪريم صلي الله عليه وآله وسلم

4 * جادو

5 * آسرو

6 * پورو چنڊ

7 * انسان

8 * ڪارائتي، ڪم واري





★★

دُعا

عرضُ بالڪ جو اڳمائڻ، اي خُدا!
مهر سان منزل رسائڻ، اي خُدا!

دل ۾ وڄهه انسانيت جي چاهه ڪي
من ۾ همدردي سمائڻ، اي خُدا!

لوپ - لهرن ۾ نه ڦاسائڻ ڪڏهن،
پاجهه سان پيڙا ٽپائڻ، اي خُدا!



نيڪ جا منزل هُجي، مُنهنجي هُجي
مُون کي بديءَ کان بچائجُ، اي خُدا!
مُنهنجي محنت ۽ مُحبتَ ڪر سڃاڻَ
صبر جو ڦُلُ تُون چڪائجُ، اي خُدا!

گُوڙ گُلفت ۽ ڪُڍورتَ کي بنهه
سوچ مان سڀ جِيءَ ڀُلائي، اي خُدا!

اُلفتَن جِي عام ڪر امڪان کي
گُلفتُون دل مان ڀڄائجُ، اي خُدا!

حوصلو ڏي، پيار جو دُنيا اندر
مان ڪيان دَسْتُور رائجُ، اي خُدا!

باعمل ڪر! ۽ سِڪَڙ وارَن مان ڪر!
علم جو رستو وٺائجُ، اي خُدا!





★★

امان

ٿون دُعا ڏين ٿي، مُقدَر ٿو کُلي
ڪاميابين ۽ خوشين جو دُرُ کُلي

ٿون دُعا جو دُرُ مُحَبَّت جو جهان
ٿنهنجي ڪن تعريف ڌرتي، آسمان

پيٽ ۾ پاليئ، نپائئ لاڏَ مان
مهربانيون ڪيئن مان ٿنهنجيون مڃيان!

مان سُڪن جي ننڊ ماڻي، تو نه پَر
ٿنهنجا هن احسان اڻ ڳڻ ۽ آڀَر



مان رهيس پرديس ۾، بي تاب تون
مون سڪون ماڻيو مگر بي خواب تون

تنهنجي لولي اڃ به من ۾ پئي هري
ساه ۾ تنهنجي محبت پئي سري

سونهن تنهنجي هر ادا، ممتا ڀريل
تنهنجي هر انداز ۾ الفت - اڇل

ڀاڻ ڀلجي، تو نپايو آه مون
ڪيتريون آيون ڏکيون ڀل حالتون

تنهنجي پيرن منجه جنت آ لڳل
تنهنجي خدمت پيو ڪيان تا عمر شل!

शल، پرور جي پناهن ۾ هجين!
تون سدا منهنجي نگاهن ۾ هجين!

تنهنجو پاڇو سر مٿان قائم رهي
مامتا جو مرتبو دائم رهي

تون صحت سان ڪي صديون جيئندي رهين
جام منهنجي پيار جا پيئندي رهين





★★

بابا (یتیم ٻار جا جذبا)

منو ڪيڏو آ بابا! نانءُ ٽنهنجو
پريو تومن جو خالي ٿانءُ ٽنهنجو

ڏٺو تونانءُ جو پنهنجي حوالو
سڃاڻ آهي يقيناً ٽنهنجون نالو

سندءِ نسبت سان دنيا ٿي سڃاڻي
بلاشڪ ڪالهه اڄ، توڙي سڀاڻي



علم جي چاهه سان مُون کي نوازِيءَ
بُرو چاهي پلو مُون کي بُڌايِي

ڪٿي توپِيءَ، ڪيئن مُون کي پڙهايو
زمانِي جي تڪائِيءَ کان بچايو

وهائي توپِيءَ ڏينهن راتِيون
نپايون پاڻ چئني جُون حياتِيون

اسان جُون ڳالهائِيون سمجھي توباتيُون
سَموريُون خواهشُون هر طور جاتيُون

ڪيئي انگل سيئي پورا اسان جا
چڏيئي ڪٿ خُواب اڻ پورا اسان جا

اُهو ٿنهنجو منجهارن قُرب پاڪر
پري دل جو چڏي خوشبُوءِ سان آڳر

اڃا پي ياد آ پَرَ، مارَ ٿنهنجي
نہ ڪائي ياد آهي ڌارَ ٿنهنجي

مگر سختي ڪري جيون سنواريءَ
گهڙي، ٺاهي، تراشيءَ ۽ سڌاريءَ



تڏهن ڄاڻن ٿا ماڻهو نانءُ منهنجو
سُري مُون ۾ ٿو ليڪن هانءُ تنهنجو

مگر تون اوچتو وئين هٿ ڇڏائي
بنا ڪنهن کي ٻڌائي، موڪلائي

ويو ڄڻ اوچتو سِر تان ڇيڙ ڪو
نه ٻيڙيءَ کي ملي ڪُن ۾ گپر ڪو

وئين تون اوچتو بر ۾ بيهاري
پريءَ دُنيا ۾ ڏس! ڪنهن جي سھاري

الاهي اُسَ آ دُنيا ۾ بابا!
سڙن ٿا پير هي صحرا ۾ بابا!

اڃا تائين ٿي توکي سار ساري
* 1 رتيديري جو رستو ٿو نھاري

خُدايا! ”منزلِ مقصود“ پايان
مان ”گل“ جي مھڳ کي ورڇيان وڌايان





★★★

شاه جو رسالو

هن سنڌ - ديس جي آ عظمت سندو حوالو
آ سچَ جو پيامي هي ”شاه جو رسالو“

جنهن کي سچو پيائيءَ سنڌيءَ ۾ آ سڻايو
وائي ۽ بيت جي آ صورت سچو سڃايو

گل ٽن هزار بيتن، ٻن سئو قريبن وائين
۾ آه جنهن سمايو ماڻهن، * 1 مڙن ۽ جائين

* 2 ”كليان“ کان شروع ٿئي، الله جي وڏائي
* 3 ”ڪنياٽ“ ۽ * 4 ”يمن“ ۾ نرمي نبيءَ صه جي وائي



سسئيءَ جو سُور آهي پُورن * 5 پنجن سُرن ۾
آ مورتي جي ويڙن * 6 ”گهاٽوءَ“ سندن پنن ۾

* 7 ”ڪاموڏ“ ۾ آ نوريءَ جو ذڪر ڏس! نماڻو
هر سِٽَ ۾ سمايل انداز * 8 عالماڻو

سُر مارئيءَ ۾ ماڙن سان چاهُ مارئيءَ جو
ڏوٿين، سڳن، سنگهارن جو هرتبومتيءَ جو

ليلان جي لالچن جو قصو به آ بياني
مومل جا خوب ماڻا، راڻي * 9 لڳڻ نشاني

* 10 ”سورڻ“ ۾ آهه هيچل جو * 11 راءِ ساڻ ميلو
”سهڻي“ گهڙي ڪُنن ۾ دلڙو ڪٽي ڪو * 12 پيلو

* 13 ”سارنگ“ ۾ بهاري، تر بر جي آ وسڻ جي
* 14 قهري ڏڪار کان پوءِ برسات جي اچڻ جي

* 15 ”سامونڊ“ ۽ * 16 ”سريءَ“ ۾ * 17 پيڙيائين جي ٻولي
جڻ لفظ لفظ ۾ آ * 18 ساگر جي تيز چولي

تيهن سُرن ۾ آهي سنسار جي سچائي
انسان دوستيءَ ۽ اُلفت، امن جي وائي



انسان جي آ عظمت جو * 19 مُستند حوالو
هر ڪنهن جي لاءِ رهبر آ ”شاهه جو رسالو“



-
- * 1 = جانورن، وحشين
 - * 2 = سُركلياڻ
 - * 3 = سُرڪنياٽ
 - * 4 = سُريمن ڪلياڻ
 - * 5 = پنج سُر (سُر سسئي آبري، حسيني، ديسي، ڪوهياري ۽ معذوري)
 - * 6 = سُر گهاٽو
 - * 7 = سُر ڪاموڌ
 - * 8 = علم وارو
 - * 9 = اُهو لُڪُن، جيڪو راڻو، مُومل جي سُتل هوندي، سندس سيرانديءَ کان رکي، ڪاوڙجي هليو ويو هو
 - * 10 = سُر سورٺ
 - * 11 = راءِ ڌياچ (ڪانڀا واڙ جو اڳوڻو بادشاهه)
 - * 12 = ڪچر آن پڪل
 - * 13 = سُر سارنگ
 - * 14 = مُصبيت واري
 - * 15 = سُر سامونڊي
 - * 16 = سُر سِريراڳ
 - * 17 = ٻيڙيون هلائيندڙ ملاح، مهاڻا
 - * 18 = سمنڊ
 - * 19 = تصديق ٿيل، پڪو





★★

سچل جو ميلو

سچل جي عرس جو ماڻڻ نظارو
درازين مان ڀڳس تنهن رات پارو

لهي لاريءَ مان راڻيپور کان اڳتي
ڪيو مون هاءِ وي کان پنڌ پرئي

اچي رمضان پندرهنءَ شام ڌاري
ڀڳم ”صاحبڏني“ جي مان ڏواري

متل ميلو هو صوفين جو چمن ۾
”سچل سرمست“ جي سُهڻي صحن ۾



سچل جي هو اڱڻ تي راڳ جاري
چمن ۾ چؤطرف ويراڳ جاري

ڪئين هٿ ۽ ڪئين استال سُها
مليا پئي جن تي ڪيئي مال سُها

منائي، ريوڙيون، ڳانا، پتاشا
هئا پڻ چيڪلا، چوڏيل خاشا

سچل جي حاضري بيشڪ پري مون
عقيدت ساڻ پنهنجي دل ڌري مون

گهڻو بازار ۾ ڪجهه پاڻ روليم
اُتان تي پوءِ ادبي ميڙ ڳوليم

وڏي پنڊال ۾ عالم اديبن
ڪيو پئي ياد سچل کي خطيبن

اُتي ڪو پيار مان اجرڪ ڏئي ويو
ڪلهن تي سوکڙي سُهڻي رکي ويو

لڳو مون ڏي سچل تحفو اُماڻيو
ته تي ثورائتو مون پي ورائيو:

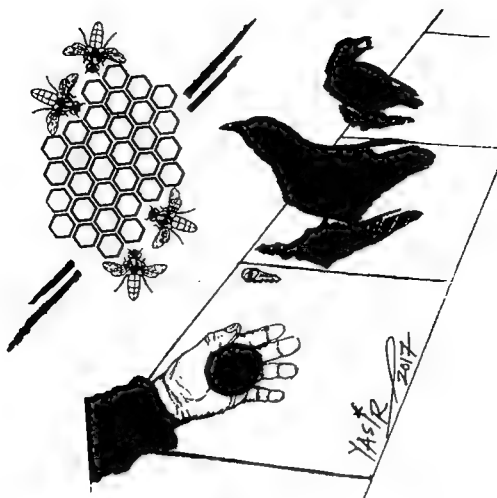


” وٿيو تحفو ڀلو اجرڪُ سچلَ جو“
اچي ٻئي ڏينهن تي اوڍيل ادلَ جو

ڪٽي چاهت مان اوڍايم اڍيءَ کي
وٿيو سو ڀيڻ مُنهنجيءَ دادليءَ کي

ڦُلا ۽ ريوڙيون سڀ ۾ ورهايم
سچلَ جي عرس جا ڳڻ خُوب ڳايم





★

لولو ڏنم ڪانو ڪي

خرچي گُرمِ بابي ڪان
بابي ڏنو نوٽ

نوٽ ڏنم نوري ڪي
نوري ڏني لائي

لائي ڏنم پيٽ ڪي
پيٽ ڏني بُونِي

بُونِي ڏنم ڏاڏي ڪي
ڏاڏي ڏنو لولو



لولو ڏٺم ڪانو ڪي
ڪانو هنئي اڪي

ڪانءِ ويو اڏري
مون ڪي ڏٺي چڪري

ڪانگ ڪي ڊوڙيم
ڪنپ ڪاڻ وڙيم

پٽيم ڏاڍو ڪانو ڪي
لوڏو منهنجي هانو ڪي

بڻجي پيو سياڻو
اصل ۾ آياڻو

ڪيئي ڪونه ڪاڻو
په تنگو ڦاڻو

ڪڪر ۾ آڻڪيو
ڏنگن ۾ ڦٽڪيو

ڪانءِ ڪئي زاري
مڪن ملهه ماري





ٻارڙا، اڪيُن جا تارڙا (والدين ۽ اُستادن ڏانهن)

ٻارُ اُلفت جو انٻارُ آ
ٻارُ جڳ جو اڪيُن — نارُ آ

سُونهن جي وصف بس! ٻارُ آ
هي مُحَبَّت جو آڻارُ آ

صبح جي ساڪ پڻ ٻارُ آ
جو سُڀاڻي جو مَعمارُ آ



ٻارُ توڻي جتي جو هجي
پل هتان يا هتي جو هجي

ٻارُ معصوم بي ڏوهه آ
ٻارُ جي مرگه ئي موهه آ

مڪراهت آ مذهب سندس
سونهن فطرت جي اوتيل منجهس

ٻارُ سهڻو يا ڪوجھو نه ڪو
ٻارُ گورو يا ڪارو نه ڪو

ٻارُ اُجري آ دل جو ڏڻي
جنهن کي چاهت جي ٻولي وڻي

ٻارُ آ گوڙ ڪان پريرو
سچ سان فطرتاً ويجهڙو

ٻارُ آهي وڏي جو آبو
ڪو شجائي سندس مرتبو

ٻارُ جي ذهن ۾ سچ ڪي
اچ ته پوکيون ڪڍي ڪچ ڪي



ٻارُ هُونْدو جِي روشن ذهن
منجهه تعميرَ هُونْدو مَگن

ٻار جِي اڄ جِي تعمير تئي
اوڄ قومن جِي تقليدِ تئي

ٻارڙا اڄ پڙهايئون سڀئي
قوم جو پاڳُ ناهيئون سڀئي

سند جِي روشني ٻارڙا
عزم جِي اُپ جا تارڙا





آلان گُردِي (دېچي ويلَ دانھن)

اېل! هڪڙي قهر کان ٿون بچائي
اٿن جا خُواب اڪڙين ۾ سڃائي

وٽيون پئي وئين اسان کي دُور ڪاڏي
نه بم، بارودَ جي هُئي ٻُوءَ جاڏي

جتي ها باغ، گلشنَ جا نظارا
جتي ماڻهو رهيا پئي اٿن وارا



جتي ڪو گوڙ ۽ گمسان هرگز
نه هون ڪو جنگ جو امڪان هرگز

مگر هئي راهه اُن منزل جي مُشڪل
تڏهن سا جُوءِ ٿي هرگز نه حاصل

اچي ظوفان اهڙي راهه ٿيڙي
ٻيڙي اڌ رات جو خوابن جي ٻيڙي

جو ”انڪل ڪيپٽن“ پي ساٿ توڙيو
ٽپو ڏئي سِرَ ۾ ٻيڙيءَ کي ٻوڙيو

بچي شايد ويو هو پاڻ هيڪل
اسان کان سمنڊ جو هو ڏور ساحل

امڙ کي ۽ اڏي * 1 ”غالب“ کي ٻوڙي
لهر خوني وئي مُون کي نهوڙي

لڙهي ويا خواب سڀ منهنجي اکين جا
ٻهي ويا رات آڪيرا پڪين جا

رڳو ٽيون وئين بچي بابا! اڪيلو
ڪٿي يادن جواڻ ڪٿ ساڻ ميلو



اچي ڪيئن * 2 ”بورڊم“ لهرُن پُڄايو
اُنهن کان دُور جن پاليون پايو

ڪُٽِي سَوَ خُواب مان اُسهان تَو هاڻي
سَڄِيءَ دُنيا جي اک ۾ لُڙڪ آڻي

رُڳو مَعصُوم آ هڪڙي گُذارش
سِين جي چوَن آهي امن خُواهش؟

اسان چوڻا پلا هڪڙي ڪي ماريُون؟
نہ ٿا چو امن جا پوپٽ اُڏاريُون!

نہ ٿئي ڪو جنگ جو امڪان ٻيهر
هُڏي شل! ٻيو نہ ڪو ”آلان“ ٻيهر



-
- * 1 = آلان جو وڏو ڀاءُ ”غالب“، جيڪو پڻ ساڳئي حادثي ۾ ٻُڌي فوت ٿي ويو
* 2 = ذڪرِ ٿرڪيءَ جو ”بورڊم“ نالي ساحل، جتي حادثي کان گُجهه ڏينهن پوءِ
اُوندو پيل معصوم آلان جو لاش مليو هو





★★

گُڏي گُڏيءَ جي شادي

گهرُ کي * 1 مَرچن سان سڃايئون
 دل وارا سڀ دوست گهرايئون
 شرنائيون ۽ ڏهل وڃايئون
 زردِي پت جي ديڳ پڇايئون
 گهر جي اڄ آبادي آهي
 گُڏي گُڏيءَ جي شادي آهي



بابي گُڏڙي * 2 لاڙئون آندي
 سُونهن ۾ آهي جا هيڪاندي
 گُڏڙو پَر، ڪشمير مان آيو
 آه ذهانت منجهه سوايو
 گُڏڙي ٿوري سادي آهي
 گُڏي، گُڏيءَ جي شادي آهي

ڪُنوار جو ڳاڙهو سوت نرالو
 گهوت جو چمڪي ٻوت نرالو
 گُڏڙيءَ رڻي تي سُونهن — ستارا
 جڳ مڳ، روشن، جرڪي وارا
 گُڏڙي پھري * 3 ”ڪادي“ آهي
 گُڏي، گُڏيءَ جي شادي آهي

گُڏي گُڏيءَ کي ميندي لاتي
 جمومي، هرڪو گهر جو پاتي
 ٻنلي، مٽڪو تالھ وڄائي
 جنهن کي جيئن وڻي، سو ڳائي
 هر ڪنهن کي آزادي آهي
 گُڏي، گُڏيءَ جي شادي آهي



چوئياسِي چوئول چڱن ۾
 جوڙي آ انمول لکن ۾
 آھ گڏو پي خاص گھڻن ۾
 بانڪو آ بي باڪ سون ۾
 گڏڙي پڻ شھزادي آھي
 گڏي گڏي جي شادي آھي



-
- ※ 1 = اليڪٽرڪ (بجليءَ واري) ڊيڪوريشن جي، بلبن جي جھالڙ، جنهن سان شاديءَ ۾ ٻين خوشيءَ جي موقعن تي گھر جي ماڙي سينگاري آھي، جنهن کي سنڌي گھرن ۾ عام ٻوليءَ ۾ ”مرچ“ چئبو آھي.
- ※ 2 = لاڙمان (سنڌ جي ھيٺاھين علائقي مان، جنهن ۾ بدين ۽ ٺٽو ضلعو اچي وڃن ٿا)
- ※ 3 = کاڍيءَ جو ڪپڙو جيڪو ھونءَ تہ سنڌ جي مختلف ڀاڱن ۾ ٺھي ٿو پر ھالا ۾ ٺھندڙ کاڍي ملڪان ملڪ مشھور آھي





★

چنڊ کي بخار

پوڳ هن کي سور سمجھي ڪونه ٻارا
رات کان آ چنڊ کي ٿي پيو بخار

غور سان هُئ سڄ گهوڙيو ڪلهه منجهند
تنهن گهڙيءَ کان بولتي ٿس يارا بند

جسم ۾ ڌڪ ٿي، اڪيون ڳاڙهيون صفا
ڪالهه کان اُلتِي ڪئي ٿس ڏهه دفعا



لڱ ٿڙ ٿڙ ۽ گرم تانڊي جيان
رنگ مٽجن ٿا سندس سانڊي جيان

ٿا پگهر هڪڙا لهن، ٻيا ٿا چڙهن
سڀ ستارا ٿا سندس حالت ڏسن

وات مان نڪرنس ٿا پل پل بُوخارَ
اُپ تي پي ڏس ته ڦهليل هن غُبارَ

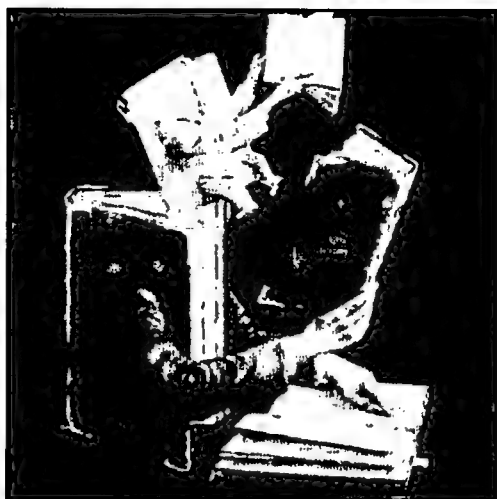
اهڙي گرهن ۾ به حالت ڪانه ٿيس
سج جي ڪرڙي نظر گهائي ڇڏيس

سڀ ڪٽيون، تارا، پریشانِيءَ وٽل
چنڊ جي تڪليف تي آهن ٻڌل

تن ڏينهن جي بعد لهندس هي بُوخار
پوءِ ٿيندو حال هن جو سازگار

چنڊ سُومر تائين آ آرام ۾
هيءَ خبر پهتي آ خاص ۽ عام ۾





★★

ڪتابن سان قُرب

ڪتاب آ علم ڏاهپ جو خزانو
ڪتاب آهن فڪر جو ڪارخانو

ڪتابن سان وڏي سوچڻ جي طاقت
ڪتابن سان ٿا ڄاڻئون صداقت

ڪتابن ۾ هزارين حرف ڄاڳن
فڪر وارا نڪورا طرف ڄاڳن

ڪتابن سان ملي منَ کي اُجالو
کُلي زنگيل دليُن جو طاقُ، تالو



ڪتابن ۾ ڪئين هن رازَ قابو
سوين دؤرن سنڌا اندازَ قابو

ڪتابن ۾ صداقت جا فسانا
ڪتابن ۾ ڪئين اوريئلَ زمانا

ڪتابن سان ئي الهام آيو
سچو پرورد سنڌو پيغام آيو

ڪتاب آهن ڪئين رازن جي چاڙهي
ڪتابن کان مٿي ڏس! ڳالهه ڪا ٻي؟

اڪين تان ڏنڌَ کي ڌوئي صفا ڪرا
ڪتابن سان غلط فهميون دفع ڪرا

ڪتابن سان مُحَبَّتَ کي وڌايئون
پري ڏسندڙ نظر، ڏاهپَ ڪمايئون





★★

روشن مُستقبل

اسان ئي سُڀاڻي جا پڳدار آهيون
سُڀڻا اسين سنڌ جا ٻار آهيون

اسان مُور نفرت ڪرڻ ڪونه ڄاڻئون
اسان ماڻهپي واري عظمت سُڃاڻئون

اسان امن جي ديس تي جوڄمياسين
سڄيءَ پيار انسانيت سان ڪنداسين

اسان کي ملي ٻاجهه جي آهه ٻولي
ڏني ماءُ آهي صداقت جي ٻولي



نه ڪوئي نسل، رنگ، مذهب جو جميو ٿو
اسان مٿور ڄاڻئون نه ڪوئي بڪيو ٿو

اسان آفيت امن جا گيت ڳايئون
زماني ۾ سڀ ۾ محبت ورهائون

اسان علم جي جوت جرڪي جلائي
ڇڏينداسين اوندھ جهل جي مٽائي

ضرورت مند جي به واھڙ ڪنداسين
زماني جي دل ۾ سدا ڌڙڪنداسين

ڪنداسين سدا سنڌ جو نانءُ اُوچو
مصيبت ۽ مُشڪل ۾ پي هانءُ اُوچو

اسين وقت ايندڙ جا مالڪ سگھارا!
اسان لاءِ ڪلندا سدا سوڀ — چارا





★★

احمد جي اسڪوٽي

خوب مزي جي ۽ موچاري
اسڪوٽي جي سوارِي پياري

چاچي جا لاهور مان آندي
نام گمڙي پي هاڻي واندي

ساري گهر ۾ آءُ هلايان
پاڻ کي اُپ ۾ چڻ مان پانيان



هڪڙو پير رکي سُواريءَ تي
سهڻيءَ پَن ڦِيٽَن واريءَ تي

بيو ٿو ڌرتيءَ تي گسڪايان
اسڪوٽي ٿو اِيئن هلايان

وات سان ”پان... پان...“ آءُ ڪيان ٿو
اڱڻ، ورندي منجهه ڦِران ٿو

پاڙي ۾ پڻ ۾ چڪر مُنهنجا
وڻ ۽ پت ڪي تڪر مُنهنجا

جاٿان گُذري ٿي اسڪوٽي
رنگ جي ڪاري ۽ بسڪوٽي

واءِ اُتان گُذري ٿو ڄڻ ڪو
شهوڙادو اُڌري ٿو ڄڻ ڪو

پاڙي وارا سنگتي مُنهنجا
مُون سان گڏ منجهه مستي مُنهنجا

عامر ۽ عرفان، هري چنڊ
نومي، سوڍو رام سري چنڊ



سڀني کي هيءَ پياري آهي
سڀ جو رڻشو جاري آهي

تڪجي پيو هان هاڻي يارو!
راند جو ٿي ويو ڀورو وارو

آهي ڪم اسڪول جو ڪرڻو
علم سان آهي دامن ڀرڻو

راند سان گڏ تعليمَ ضروري
ڳالهه ٻنهي جي ڪرڻي پوري

بيهارِي اسڪوٽي هاڻي
نچبو ٽپبو وري سُڀاڻي





★★

علم عرشين پڄائي

علمَ جو چاهُ عرشن تي پڄائي
علمِ انسانيت جو دڳ وٺائي

علمِ بيشڪِ حقيقت جي ڌري آ
علمِ جو مرتبو پيغمبري آ

علم سان جانورُ انسان ٿي ٿو
علم سان سوجهرو منَ جو وڌي ٿو

علم اوندھ ۾ اُجرو ٿور آهي
علم بن هر ڪوئي معذور آهي



علم هر مرد، عورت لاء ضروري
علم سان هر گمي دنيا جي پوري

علم تو شخصيت سُودي سنواري
علم انسان جو جيون اجاري

نوازي علم ڏاهپ - سوجمري سان
وڙهي سگمجي تو هر هڪ ڏوجمري سان

علم ڏي هوش، همت، خوب طاقت
علم تو ذهن کي ارپي ذهانت

علم سان ماڻهپي جو مان ڄاڻو
علم آڌار رشتن کي سُڃاڻو

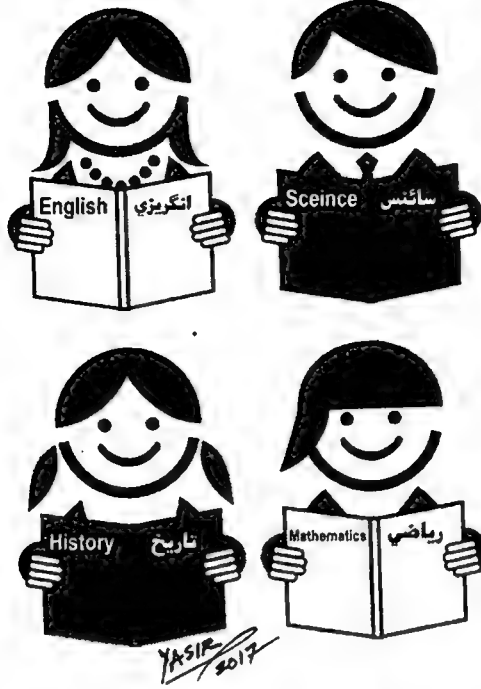
علم تو بُردباريءَ جو سبق ڏي
تون نوڙت، انڪساري بي ڌڙڪ ڏي

علم جو ونڊُ هر ڪنهن سان ورهايوئون
علم جي اهميت سڀ کي ٻڌايئون

اگر آهيئون پڙهيل، ٻين کي پڙهايئون
ڏيئي مان ٻيو ڏيئو جرڪي جلايئون

علم جي سوجمري جا رنگ برسن
سدا پيا سنڌ تي سارنگ برسن





★★

مُنهجو پسنديدہ سَبجِيڪٽ

مُنهجنجو نالو ”مريم“ آهي
 مُون ڪي ”انگلش“ وٺندي آهي
 * 1 ”ليس“ سارا * 2 ”تينس“ گرامر
 سڀني سان آ شوق سراسر
 مُون ڪي مس آ سيڪاريندي
 ڳالهائي پڻ ڏيڪاريندي
 * 3 ”پيسو... ايڪٽو“ ۽ * 4 ”ٽيريشن“
 * 5 ”پرسِي“، * 6 ”سمري“ * 7 ”پنڪچوئيشن“



سڀ ڪُجهه مُون ڪي سِڪڻو آهي
 پنهنجو پاڻ به لڪڻو آهي
 ايندو هڪڙو ڏينهن، جو فر فر
 ڳالهائينديس انگلش هر هر

مُنهنجو نالو ”عامر“ آهي
 ”سائنس“ مُون ڪي وٺندي آهي
 جانورن، جيئن جون ڳالهائون
 گاهن ۽ ٻوٽن جون ڳالهائون
 مُون ۾ دلچسپي جاڳائين
 دنيا جا ٿيون راز ٻڌائين
 اُپ جا گتيون، چنڊ ستارا
 *8”شمسي آڪھ“ جا سيارا
 سڀ ٿا مُون ڪي موهن ڏاڍو
 مُون ۾ جاڳائين ٿا *9 ڪاڍو
 *10 ايڊيسن، *11 البيرٽائي جيان
 مان پي ٿيندس *12 موجد، ڏسجان!

مُنهنجو نالو آھ ”مِناھل“
 مُنهنجي آ تاريخ سان هيءَ ڍل
 جنگيون ۽ قومَن جا قصا
 جيڪي هن ماضيءَ جا حصا



کير ڪٿي ڪهڙي سن ڄاڻو!
 کير آ پنهنجو کير پرائو
 کير هو ظالم، کير هو عادل
 کير هو قبضي ڳير ۽ قاتل
 حاڪم ۽ محڪوم سڻدو پي
 سڀ جو ڏي تاريخ پتو ٿي
 مان به وڌي ٿي * 13 مؤرخ ٿيندس
 اُجرو سچ تاريخ کي ڏيندس

مُنهنجو نالو آهي ”ارشاد“
 * 14 مئٽ وڻي ٿي مُون کي بي حد
 * 15 ”آلجبرا“ ۽ * 16 ”ترگنامينٽري“
 * 17 ”ارٿوميٽڪ“ ۽ ”جاميٽري“
 ساديءَ ڪٽ ۽ جوڙ کان ويندي
 انگن جي ٻڌ، چوڙ کان ويندي
 آه حسابن سان دل مُنهنجي
 رياضي آهي منزل مُنهنجي
 انگ وڻن ٿا بي حد سارا
 ونڊ ۽ ضرب ۽ ليڪي وارا
 آءُ به هڪ ڏينهن ڪيپ ڪٽيندس
 ماهر * 18 ”رياضي دان“ مان ٿيندس



※ 1 = سبق

※ 2 = زمان (ماضي، حال ۽ مستقبل)

※ 3 = انگريزي ٻولي جي بناوت جا ٻه انداز - "پيسو" ۽ "يڪٽو"

Passive & Active

※ 4 = سڌو ۽ اڻ سڌو ڪلام (ڊائريڪٽ ۽ ان ڊائريڪٽ نيريٽن)

Direct & Indirect Narration

※ 5 = ڪنهن به ڊگهي بيان جو حاصل مطلب يا نتيجو ڪيئن جو عمل - پريسي

※ 6 = ڊگهي بيان جو ننڍو خلاصو

※ 7 = ڪنهن به بيان ۾ ڪاما ۽ فل (اڌ ڊمر ۽ پوري ڊمر) اسٽاپ ڏيڻ جو عمل

(پنڪچيوئيشن)

※ 8 = نظام شمسي (سج ۽ ان جي 8 گرهن جو ڪٽنب)

※ 9 = خواهش، چاهه، تمنا، لاڙو

※ 10 = ماضيءَ جو عظيم امريڪي سائنسدان. ٿامس ايڊيسن

※ 11 = هڪ مسلمان سائنسدان - البيروني

※ 12 = ايجاد ڪندڙ

※ 13 = تاريخدان، تاريخ لکندڙ

※ 14 = رياضي (حسابن جو علم)

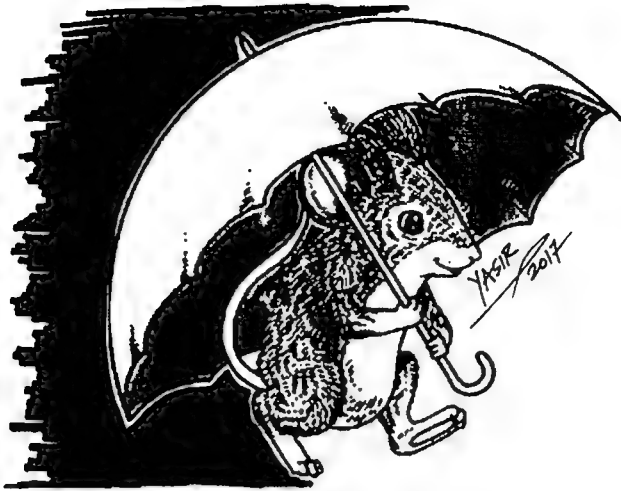
※ 15 = "آلجبرا" (رياضيءَ جي هڪ شاخ)

※ 16 = "ٽرگناميٽري" (رياضيءَ جي هڪ شاخ)

※ 17 = "آرٿميٽڪ" (رياضيءَ جي هڪ شاخ)

※ 18 = رياضيءَ (حسابن جي علم) جو ماهر





★★

گُوئي جي عيَاشِي

گُوئو ڪالهه برسات ۾ پَر چڏي
روانو ٿيو هيڪلو شهر ڏي

سياري جي بارش، هوا ٿرڙي
مگر هُئي گُئي ڪي به مَسَتي چڙهي

چڙهي بس ڪُٽي هُو رانو ٿيو
اڃانڪ هُو تازو توانو ٿيو



هلي هوڏ مان، نازَ نخري منجهان
لنگهيو ٿي لڏي عين بازار مان

گهڻي سيءَ سببان ٿيس پڻ رُڪام
گڏو گڏ ٿيس ڪنگهه کڙڪو مدام

مگر هوڏ ۾ هو صفا بي ڏپو
نه ڳڻتي، نه اُڪونڌ ٿي فڪر ڪو

مليَس واٽ تي پيا به ڪوئا ته جام
مگر لئي منجهان ڪونه ڪيئن ٿي سلام

سندس ان تڪبُر جو هڪڙو سبب
اهو خاص هو ڏينهن آچر عجب

اهو خاص آچر هُيو سالَ جو
پلين جي هُيو ڏينهن هڙتالَ جو

پليُون پنهنجي شرطن مڃائڻ ڪري
هيون احتجاجاً ڪو هڙتالَ تي

تڏهن جان جو خوف لاهي صفا
ڪوئي پئي ڪيا گشت ايئن شهر جا



گُمِي عيش سان شام واپس ٿيو
لڳو پاڻ کي پي صفا هلڪڙو

زمانِي کان پوڄي ڏيو ٿي گهميو
تڏهن هُو خوشيءَ ۾ به ماڀيون نه ٿيو

نه هَس ياد سردي نه پنهنجو زُڪام
ڪري سير سؤلو شهر جو تمام

اچي ٻَر ۾ واپس ٿيو شام جو
ٿيَس وقت ويجهو جو آرام جو

سُتو اهڙي آرام سان مُحترم
سڀئي سُور جيون جا ٿي ويس ختم

سڄي رات بارش به هلندي رهي
مگر عيش جي ننڊ ڪوئي ڪئي





★★

چڙيا گهر جو سيرُ

چڙيا گهر جو سيرُ ڪيو ڪله
چڙيا گهر جو سيرُ...

شينهن، ببر ۽ چيتو چيهو
بلبل، ڪوئل، مورُ پڇيهو
هرڙي، ڦاڙهو ڳوه ۽ سانڍو
هر ڪنهن جو آڌارُ مڻهاندو
ڌارَ اڪيون ۽ پيرُ...
ڪيو ڪله چڙيا گهر جو سيرُ...



گيندي جو هو پڇرو خالي
 بنمانس جي چال موالِي
 لڏڙي جي آ ڇمڙي آلي
 نور ۽ نانگ جي ويڙهه نرالي
 جن جو اڙلي ويڙ...
 ڪيو ڪله ڇڙيا گهر جو سير...

خچر، ڪوتي جو آ سآلو
 باندر گوريلا متوالو
 اُٺ پڪيءَ جي ڊيگهه گچيءَ جي
 هوريان هوريان چال گميءَ جي
 سُست ڪڍي جا پير...
 ڪيو ڪله ڇڙيا گهر جو سير...

مور کان ڪيڏو نانگ ڊڄي ٿو
 ڏسندي ڪوهين ڏور پڄي ٿو
 گُوڻو آ خوراڪ هليءَ جي
 مڇي خود خوراڪ مڇيءَ جي
 آه نه ڪنهن جو ڪير...
 ڪيو ڪله ڇڙيا گهر جو سير...



ٺنهنجا سَوَ جنسارَ ڏسُون ٿا
 قِسمين قِسمين رنگ پَسُون ٿا
 حيرت مان حيران ٿيُون ٿا
 توڪان بس الله گمرون ٿا
 ساري جڳ جو خير...
 ڪيو ڪله چڙيا گمر جو سير...





★★

☆ ويهڪڙو

هي آ منهنجو ويهڪڙو
 ويهاريو جنهن مون ٽڪڙو

منهنجي پهرين ڪرسيءَ هي
 جنهن تي پهرين ٿيڪ رکي

ليٽڻ کان پوءِ ويهڻ — ڏس
 هوش سنيپالڻ وارو ڪس

مون کي آهي ان ڏسيو
 ويئي سارو گهر پسيو



نڪر جي هيءَ ويهڻ — جاءِ
امڙ کي منهنجي دلجاءِ

ويهاري سڀ ڪم ڪري
رنڌڻي ڏي پڻ ڏيان ڌري

مون کي پيارو آهي هي
تيڪ، سهارو آهي هي

ويهڻ جيئن سڪي وٺندس
۽ پوءِ پاڻ بيهي سگهندس

پوءِ مان تڪڙو پنڌ ڪندس
گهمندس، گهٽندس ۽ ڳمندس

آهي جيون حرڪت يارا!
ويهڻ جي هت ڪانهي ڪار



*چاچا ڊاڪٽر خليل الله شيخ جي پوئن رفيع الله ۽ رفعت الله جي
ويهڪڙي کي ڏسي، متاثر ٿي، لکيل





★★

عينی، سوئو ۽ زيني

عينی منهنجو نالو آهي
منهنجي ڪن ۾ والو آهي

والا آهن بابا آندا
مون کي وٺندا هن هيڪاندا

سوئو منهنجو پاءُ آ پيارو
سڀني ٻارن ۾ موچارو

ٿورو مڙي، ٿورو ڪلڻو
ٿورو خوش خوش، ٿورو رُسڻو



مُون کان هڪڙو سالُ ننڍو آ
ڏاهپ ۾ پُر خوب وڏو آ

ڏاڏيءَ جو هُو پيارو آهي
سڀ جي اک جو تارو آهي

هن سان ملجو هيءَ آ زيني
سياڻي هيءَ ”سِستَر آف عيني“

تافين جي شوقين اصل کان
ڪينڊيون آڻي ماما گل کان

ماني گهٽ گهٽ ٿي هيءَ ڪائي
تافين تي بس مارو آهي

ننڍڙي نانن نخرن واري
بابا ڪي آ سڀ کان پياري

بابا ڪي پلُ ڏور نه سهندي
هردم هرپل پڻ ساڻ آ رهندي

ساري گهر جا پاتي پانئن
چاهه منجهان ٿا سڀ فرمائين



زيني سپ جي راڻي آهي
شهزادي هيءَ سياڻي آهي

جيئن منهنجا سوڻو زيني
آه دعاگو هر ڀل عيني

جيئن سپ جا پائر پينر
شال وسي هر آڪھ، هر گھر





★★

منائي نگر

سڄو ڏيھ جي چاڪليٽي هُجي
جليبُن جي پوري ڪميٽي هُجي

وڻن تي ڦٽن تافيون ڦل جيان
دريائن ۾ جوسز هُجن جل جيان

هُجن باغ ۾ پڻ ملائيءَ جا گل
وليُن ۾ هُجن ڪنڊُ پُڳڙا، نَڦل

ڪري آپ مان روز آئس ڪريم
هُجان مان ”برائونين“ جي وچ ۾ مُقيم



هَوائَن سان اُڏري اچن لالِي پاپ
هُجن مُفت جا هر شهر ۾ ڪي شاپ

مِلن مُفت ۾ شل! منائيءَ جا مڻ
هُجن بي تحاشه هي ماڪيون مڪڻ

ڏٺي روز تيجر اسان ڪي سَيُون
مِلن روز ”ڊونٽ“ ۽ ”برفيون“ پَيُون

نظر جنهن طرف ٿئي، منائي هُجي
منائي - نگر ڏيهُ جائِي هُجي





نظر آڪاش کان اڳتي

بظاهر مان ڀلي ڀالڪڙ...
 ننڍو معصوم هان بي شڪ...
 مگر منهنجي ارادن جي...
 نظر آڪاش کان اڳتي...
 ڪنن ڪيلاش کان اڳتي...



انوکو عزم نيٽن ۾
 پيلي اڄ پنهنجي سيٽن ۾...
 چڙهي سڀ علم جا ڏاڪا...
 جڏهن پڙ پنهنجا کولي پو
 اُتم پرواڙ ساهيان مان...
 نئين تاريخ ٺاهيان مان...

جڏهن هن ديس تي ڏاهپ ڏڪر
 پنهنجا قدم کوڙي..
 ته اُن جا پير ڏاهيان مان..
 ٻڌايان کيس، چاهيان مان..
 نه منهنجي عزم جو ڪاٿو
 نه منهنجي هوش همت جو..
 نه منهنجي اجتماعي انتهائي، جوش طاقت جو...
 پلي پالڪ ننڍو اڄ جو
 مگر هن ولولي جي آ...
 نظر ڏس! آسمانن ۾..
 زمانن ۾ جهانن ۾...

اکين ۾ علم جا ڏيٿا جلائي روشني ورچيان
 پڙي آ زندگي جن کان، انهن ۾ زندگي ورچيان...
 ٻڻي هيٺن جو هڏڙو کي، سين ۾ مان خوشي ورچيان...



ٺڳيءَ جا ٺاھ ڊاھيان مان...
 دليين جا ٿڪ لاهيان مان...
 ڀلي ننديڙو وجود آھي، مگر
 منهنجي نگاهن جي اُچل آ پُ اُچي ۾..
 مان ھن بي حس زماني جو.
 طريقو طور بدليندس..
 مان پورو دؤر بدليندس





★★★

عالمي گرمي ۽ ڦڙ واڌ

(Global Warming)

روز موسم مٿي مزاج پئي
مور بدلي سڄو سماج پئي

موسمي ڏس! اثر زماني تي
ساهوارا سڀئي نشاني تي

سال در سال ٿي وڌي گرمي
موسمن جي وڃي پئي نرمي



ڪي ورهه ٻوڏ تارَ جي مُشڪل
۽ ڪڏهن تئڻي ڏُڪارَ جي مُشڪل

ڪجهه ورهه ٿو الاهي آب اچي
ڪجهه ورهه خُشڪ ٿو عذاب اچي

سال ڪي خُوب مِينُهَن ٿو برسي
۽ ڪڏهن پَٽُ آب لاءِ ترسي

هيءَ ماحولَ جي خرابي آ
تنهن ڪري روزِ رُت عذابِي آ

هيءَ سڄي موسمي آ سرگرمي
جنهن ڪري روزِ ڏي وڌي گرمي

ڪوئلو تيل، گئس ساڙيون ٿا
پنهنجي ماحولَ کي بگاڙيون ٿا

پاڻ وڻ پي نه ٿا صفا پوکيون
ڏوهه ٻئي ڪنهن کي چوپلا ڪوڏيون؟

پنهنجي ماحول کي ڪري گدلو
پاڻ ڪنهن کان پيا وٺون بدلو؟



پنهنجو گهر آ زمين - جائون جي
پنهنجي ڪردار کي سڃاڻون جي

جيترو ٿي سگهي ته وڻ پوکيئون
گهر بچائڻ سندا * 1 پھڻ پوکيئون

جيئن ڌرتي بچي پوي پنهنجي
* 2 ڀرتوي سونهن ٿي پوي پنهنجي

پنهنجي ايندڙ نسل کي ڏيئون سوئي
پنهنجي ڌرتيءَ جو منهن صفا ڌوئي

سبز پوشاڪ کيس پارايئون
پنهنجو گهر، هيءَ زمين مهڪايئون

شل سلامت هجي امڙ ڌرتي
صاف آب و هوا سان گڏ سرتي



* 1 پھڻ بچائڻ. ارادو ڪرڻ. قصد ڪرڻ. صلاح ڪرڻ

* 2 ڌرتي، زمين





★★

روز سوچيان... .

روز مان سوچيان ٿي ويهي شام جو
وقت ڪهڙو سمنڊ جي آرام جو؟

چون ٿو هي سڄُ موڪل تي وڃي؟
پنهنجي عادت چونهڻو آخر ڇڏي؟

لودشيدنگ ڇنڊ جي چوٽي نه ٿي؟
چوهي چاندوڪي پلا گهٽجي نه ٿي؟

سڄُ کاتي تو سُمهي پئي رات جو؟
ڪيئن پڪي جاڳن ٿا سڀ پريات جو؟



چو گُڪڙ ٿو ٻانگ ڏئي آڏيءَ اُٿي؟
ڪيئن گُتو جاڳي ٿو ڌارين کي ڏسي؟

پاڻ ۾ هي چوند تارا وڙهن؟
چوند ٿا هي ٽمڪندي آخر ٿڪن؟

ڪير جو چو مينهن برسي ڪونه ٿو؟
چو سدا سيارو هي ٿرسي ڪونه ٿو؟

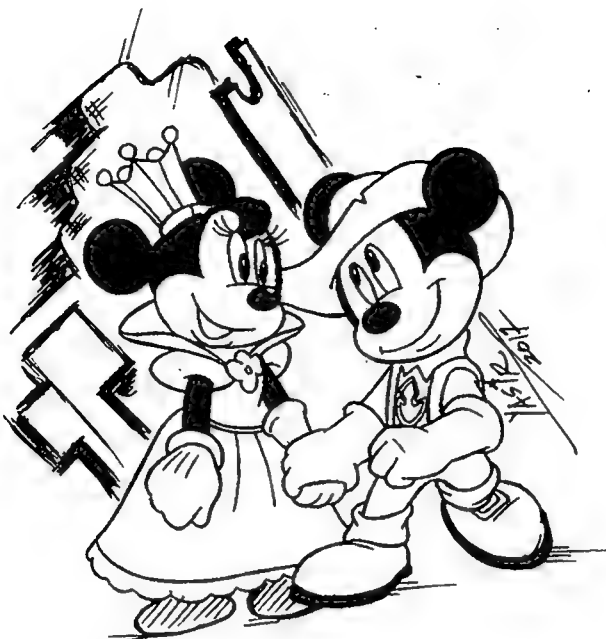
چوند ٿو نلڪي منجهان شربت اچي؟
اُس تي پاڇي نه ٿي چالءِ پڇي؟

سمند ۾ سڄُ ڪيئن ٻڏي آرام سان
پولڻ ۾ ٿي لڏي ٿو لام سان

چوند ٿي ڪرڙي ڪري ديوار تان؟
۽ ڪول ٽرڪي نه ٿي چو تار تان؟

سوال مان اهڙا پلا ڪنهن کان گيان؟
دل ئي دل ۾ مان ته بس حيران هان





★★

مِڪي مائوس ان لاڙڪاڻو

سڄي * 1 ”ڊزنيءَ“ جي آخر خاڪ ڇاڻي
* 2 ”مِڪي مائوس“ پهتو لاڙڪاڻي

”مِڪيءَ“ سان گڏ هئي جوڻهنس * 3 ”مِني“ پي
ڏٺو حيرت مان هرڪنهن کي پنهي پي

لڻا جيئن ڪوچ مان * 4 ”استان“ تي هو
چڙهيا ماڻهن جي تيئن ئي ڏيان تي هو



مِڙي ويو مِڙ ڏسندي ئي ”مڪيءَ“ ڪي
هنئي ڪڪ ڪن تپنهنجي *5 ”چنگ چيءَ“ ڪي

ڪيئون آفر: ”ڪيوئون سان سُواري“
نه ٿيندي ڪين ڪائي مُور خواري..

*6 ڪڪليئر، ڊرائيور، بس جا مُسافر
اچي، ٿي ويا ڪنا، *7 چٽجن ڪٿي تَر

چڙهي چنگچيءَ تي آخر ٿيا روانا
”مڪيءَ“ سان گڏ ”مئي“ ٻڌندي دوگانا

گُميا هُو *8 ”چانڊڪا ڪاليج“، *9 ”مڪڙ ڀل“
گهٽيون، رستا، مُحلا، ماڳ پڻ ڪُل

لنگهي *10 ”لاهورين“ مان شام ڌاري
ڀڳا ٻئي *11 ”رائيس ڪينالين“ ڪناري

ڪيئون *12 ”سانگيءَ“ جي چوڪي چانهه آرڊر
اُها پي، پو گُميا ٻئي *13 ”روڊ بندر“

وئي پو روڊ سڙو *14 ”باقراڻي“
*15 ”آتا“ جي ”ٿرڪ“ تاور شام تاري



اچي * 16 "گهنٽيءَ جي ڦاٽڪَ" کان لنگهي ويا
* 17 "سول"، * 18 "وي آءِ پيءُ" جي اوڻ ڏٺي ويا

* 19 "تجرَ جو باغ" ۽ * 20 "سوئيڪارنو" پڻ
۽ گلشن * 21 "گيان" هي * 22 اسپارڪو پڻ

گُميا "رشم ڳلي"، * 23 "بازار شاهي"
تيا پوءِ * 24 "بينڪ اسڪوائر" جا راهي

* 25 "ڌڙي پاڙو" ۽ * 26 "گرمان باغ"، * 27 "رائل"
* 28 "قلو پٿر"، هي * 29 "جيس"، * 30 "روڊ جاٽل"

هي * 31 "ڪينيڊي"، * 32 "بھاري شاھ" پرتئون
اچي پوءِ * 33 "گماڙ واهي" راه ورتئون

هُو * 34 "اسٽيشن" گُمي بيحد ٽڪا جيئن
* 35 "کھاوڙ" جي اچي هوٽل ڀڳا تيئن

جتي کائڻ اُنهن * 36 "آني جو ڦيمو"
وجھي تنهن ۾ مصالحن ساڻ ليمو

هتي پڻ ميٽر ماڻهن جو مڇي ويو
گڏائڻ سيلفيون هريڪو اچي ويو



چڏي سڀ * 37 “مانڊڻيون”، هوٽل به پهتا
سڄا، سياڻا، پڙهيل، پاڳل به پهتا

ڪڍايون ٿي ”مڪي“ سان سيلفيون ٽن
وٽا آٽوگرافسي نوٽ پي ڪن

سڀن سان مُرڪندي ملندا رهيا ٻئي
خوشيءَ ۽ هيڄ مان ڪلندا رهيا ٻئي

هي ”ڊزني“ جا مُسافر لاڙڪاڻي
ٽڪي اڄ رات پوءِ ويندا سڀاڻي

* 38 گهميئون، جو هون ٿي پڙپور ناڻو
وڻيو بي حد پنهي ڪي لاڙڪاڻو



ٻيڙا ٻارو!

اچو ته هن نظر ۾ شامل ڪجهه نون لفظن جي معنيٰ ۽ ڪن جي سمجهاڻي سمجهون. ته
جيئن نظر ۾ ٻڌايل هر ڳالهه سڀني کي سمجه ۾ اچي.

* 1 = ڊزني لينڊ، آمريڪي رياست ڪيليفورنيا ۾ قائم آها ڪارٽون نگري ۽ ٽيم پارڪ
آهي. جنهن ۾ دنيا جا مشهور ترين ڪارٽون ڪردار سنوان سڌا عوام آڏو پنهنجي فن جو
مظاهرو ڪن ٿا (مختلف اداڪار سندس شبيهه جا پوش پائي فن جو مظاهرو ڪن ٿا). هيءُ
ڪارٽون فلم نگري، ”والٽ ڊزني“ (1901ع - 1966ع) نالي ڪارٽونن جي خالق، اداڪار
۽ صداڪار قائم ڪئي، جيڪو مشهور ڪارٽون ڪردار ”مڪي ماٽوس“ جو پڻ خالق هو ۽

پنهنجي جيئري هُجڻ تائين مڪيءَ جي فلمُن ۾ سندس ئي آواز فلما تڄندو رهيو.
*2 = دُنيا جو مشهور ڪارٽُون ڪردار. ”مڪي ماٿوس“ (جيڪو هڪ ڪوئي جو ڪردار آهي)

*3 = ”مڪي ماٿوس“ جي زال جو ڪردار ”مِني ماٿوس“

*4 = ”بس اسٽاپ“ (بُسن جي پيهڻ واريءَ جاءِ کي اُتر سنڌ ۾ عام ماڻهو بگاڙيل لفظ طور ”اِستان“ چوندا آهن.)

*5 = ڇهن ماڻهن کي ڊوئيندڙ (ڪٽندڙ) چين جو ٺهيل آتور ڪشا. جنهن کي ”ڇنگ ڇي“ چون ٿا

*6 = گاڏين جي صفائي ڪندڙ ماڻهو

*7 = سنڌيءَ جو مشهور پهاڪو: ”تِر چتن جي جاءِ ناهي“ (اهو تڏهن استعمال ڪبو آهي جڏهن ماڻهن جي تمام گهڻي رَش هُجي ۽ پير رکڻ جي به جاءِ نه هُجي)

*8 = چانڊڪا ميڊيڪل ڪاليج (جيڪو هاڻي ميڊيڪل يونيورسٽي بڻجي چڪو آهي)

*9 = بنا پاڻيءَ واري اُها پل، جيڪا اسٽيڊيم ڀرسان گذري ٿي. جنهن جي مٿان ريل گذرندي آهي

*10 = لاهوري محلو

*11 = رائييس ڪئنال، جيڪو سکر بئراج (لايد بيراج) مان سنڌوءَ جي ساڄي پاسي، اُتر سنڌ جي سارين جي پيداوار وارن ضلعن کي سيراپ ڪرڻ لاءِ نڪري ٿو ۽ لاڙڪاڻي شهر جي بلڪل وچ مان گذري ٿو

*12 = رائييس ڪئنال ڪناري قائم ”سانگي هوٽل“، جنهن جي ذاتي دار چانهه سڄي لاڙڪاڻي ۾ مشهور آهي

*13 = ”ڪمال اتا ٿرڪ تاور“، جيڪو شهيد ذوالفقار علي ڀٽي صاحب، ٿرڪيءَ جي بانيءَ ”مصطفيٰ ڪمال اتا ٿرڪ“ (1881ع-1938ع) کي خراج پيش ڪرڻ لاءِ، سندس ياد ۾ تعمير ڪرايو.

*14 = بندر روڊ

*15 = باقراڻي روڊ (باقراڻي نالي ڳوٺ ويندڙ روڊ. اهو ئي روڊ اڳتي ”مهين جي ڌڙي“ تائين وڃي ٿو)

*16 = گهنٽي ڦاٽڪ

*17 = سول اسپتال

*18 = وي آءِ پي روڊ، جيڪو ڪنهن دؤر ۾ لاڙڪاڻي جو بهترين روڊ سمجهيو ويندو هو

- 19* = ”تجر باغ“ (جنهن جو گذريل ڪئين سالن کان نالو مٽائي، ”جناح باغ“ رکيو ويو آهي)
- 20* = ”شوڪارنو ميموريل“ (جيڪو شهيد ذوالفقار علي ڀٽي، انڊونيشيا جي پهرين صدر ”شوڪارنو“ (1901ع-1970ع) جي نسبت سان تعمير ڪرايو هو جيڪو ڀٽي صاحب جي گهر ”المُر تضي“ جي سامهون واري چؤڪ تي تعمير ٿيل آهي)
- 21* = ”گيان باغ“ (جنهن جو نالو مٽائي گذريل ڪئين سالن کان، ”ذوالفقار باغ“ رکيو ويو آهي)
- 22* = لينار ڪينسر اسپتال
- 23* = شاهي بازار
- 24* = اُهو چؤڪ جتي ڪيترين ئي بئنڪن جون زونل شاخون موجود آهن. هن چؤڪ کي ”بينڪ اسڪوائر“ چئجي ٿو
- 25* = دڙي محلو
- 26* = ڪرمان باغ پاڙو
- 27* = رائل روڊ، جنهن تي ڪنهن دور ۾ ”رائل سنڀا“ ٽائمر هئي، جنهن کي هاڻي ڊاهي، ”رائل شاپنگ سينٽر“ ۽ ”رائل هوٽل“ ٺاهيا ويا آهن
- 28* = قلوبطره سنڀا
- 29* = جيلس بازار
- 30* = جاڙل شاه روڊ (جنهن تي ”جاڙل شاه“ نالي بزرگ جي مزار واقع آهي)
- 31* = ڪينيڊي مارڪيٽ
- 32* = ڪلهوڙن جي جرنيل ”شاه بهاري“ جو مقبرو جنهن جي باري ۾ مشهور آهي ته هن جيتريون جنگيون وڙهيون، سڀ کٽيون هي مقبرو لاڙڪاڻي ۾ گهاٽو راه ڀرسان واقع آهي، جنهن تي تازو اشتياق انصاريءَ جي نگرانيءَ ۾ ”اي ايف ٽي“ پاران مرمتي ڪم ٿيو آهي.
- 33* = گهاٽو راه
- 34* = لاڙڪاڻو ريلوي اسٽيشن
- 35* = اسٽيشن روڊ تي، ريلوي اسٽيشن ۽ ٽيڪسي اسٽينڊ جي سامهون واقع ”گهاٽو هوٽل“، جتي هر وقت گراهڪن جي رش رهي ٿي
- 36* = ”آني جو قيمو“ (اندو قيمو) ”گهاٽو جي هوٽل“ جي مشهور ۽ لڏيدڙ ڊش آهي
- 37* = پان جون ڪٽئون
- 38* = سنڌيءَ جي مشهور چوڻي ”هجي نالو ته گهر لاڙڪاڻو“



★★

ڊينگو ڊيري

ڪنهي پئي گُڙڪهيتي ڪالهه ڪياري
پئي ڪلندي ڪري چاهي جي چاري

ميجر جو هڪ سان مڱڻو مبارڪ!
گراڙيءَ ڪيل توپيو گنوار جونڪُ

وڃي توسيچ موڪل تي مهينو
نري ويندو صفا ڌرتيءَ جو سينو

بليءَ جو شوق مان شهپر چنڊاڀا
پتنگي پيار مان سڀ پر پٽايا

ڪُٻوٽرَ ڪانگَ کي ڪَئي ڪِٽڪِٽائي
گُمِيءَ، سِيهڙَ کي سُھڙِي تَلِ ٻُڌائي

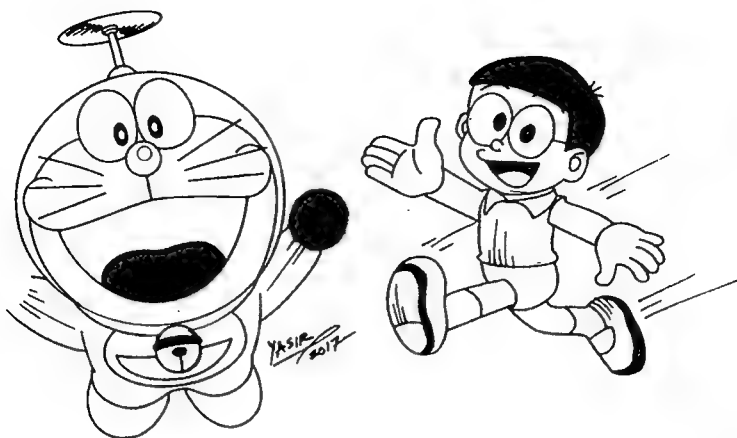
گَرايو سِرُ ھرڙِيءَ، ڪينگُروءَ کي
ٻُڌايا ٻولَ ڪوئلَ پئي مِئوءَ کي

گَري ٿي مِينِھن ورزِشَ روڙُ ھاڻِي
شُروعَ ڪَئي ڊائِيٽنگَ ھاڻِيءَ نماڻِي

ڪلھاڱُون زِيبرا آھي زُڪاميلُ
تڏھن نظريَ پيو بيحدَ اُجماڻيلُ

سڄو ڏينگو لڳو پيو آھ ڏيڀري
پنواڻِي آ، مَٿي ۾ آھ ڦيري





★★

نوبيٽا ۽ ڊوريماڻ

اچو! سڀ محنتي سنگتي پڇاريئون
سڄي محنت جي سُهڻي ڳالهه ساريئون

سڀئي ڄاڻن ٿا * 1 ”نوبيٽا“ جو قصو
نه جنهن جو محنتن ۾ آه حصو

نھايت سُست ”نوبيٽا“ آ ڪاھل
سدائين ڪم ڪرڻ کان آھ غافل

نه آ محنت سندنو امڪان اُن کي
ڪيو آ سُست * 2 ”ڊوريماڻ“ اُن کي



آ ”ڊوريمان“ اُن جو ڦڙت * 3 ”گيجت“
بگاڙي جنهن آ نوپيتا جي * 4 ”هيبت“

نہ محنت مُور ”نوپيتا“ ڪري ٿو
سُورو وقت بس ليٽيو رهي ٿو

چوي ٿو ڪم ٿئي جادوءَ سان سڀ ڪو
وڃي ٿي پاڻ، هُو چاهي جڏهن جو

ڪري هر ڪم ٿو ”ڊوريمان“ هُن جو
اٿس ڏاڍو مٿس احسان اُن جو

مگر ٻارو! اسان جيئن زندگين ۾
سُورين ڪاميابين ۽ خوشين ۾

اسان جي ڪم اچي ٿي صرف محنت
نہ جنهن کان تيز آهي ڪا ئي طاقت

اسان جي گهر ۾ يا اسڪول ۾ ڪو
نہ ”گيجت“ آه ”ڊوريمان“ جهڙو

اسان جا جو ڪري ڪم ڪار سارا
هُجي ها جي، هُجن ها سُست سارا



انهيءَ جي لاءِ سمجھو ڳالهه سولي
نه محنت کان سوا ٻي آهه ٻولي

اچو سڀ واعدو واريون ته ڪوئي
نه ٿيندو سست ”نوڀيٽا“ سندن ئي

سڀئي دل سان سڄي محنت ڪنداسين
سدا حاصل اُتم عظمت ڪنداسين

اچو سڀ دل مان ”نوڀيٽا“ اُتاريئون
سڄا ڪردار محنت جا پڇاريئون



-
- * 1 = مشهور ڪارئون ڪردار جيڪو انتهائي مُست آهي
* 2 = ”نوڀيٽا“ جو اُهو اوزار، جيڪو ڪهاڻيءَ موجب سندس حُڪم تي سندس
سڀ ٿيڻ، نه ٿيڻ جهڙا ڪم ڪندو آهي
* 3 = اوزار، رويو، نما خُودڪار مشين، جيڪا هدايتن تحت هر هڪ ڪري
* 4 = عادت





لائبريري

گُتب خانو علم جو آ خزانو
فکر ۽ سوچ جو آ کارخانو

گُتب خانو ڪتابن جو قويلو
تدبّر، علم، ڏاهپ جو وسيلو

گُتب خانو ذهن جي روشنائي
اندر جو نور، دل جي ويڪرائي

گُتب خانو صدين جي محنتن جو
علمبردار علمي عظمتن جو



گُتب خانو آ پورهيو عالمن جو
مُفڪر، شاعرن، دانشورن جو

گُتب خانو صدين جو آھ ساڪي
ڪٿي تاريخ وھ، ڪاٿي آ ماڪي

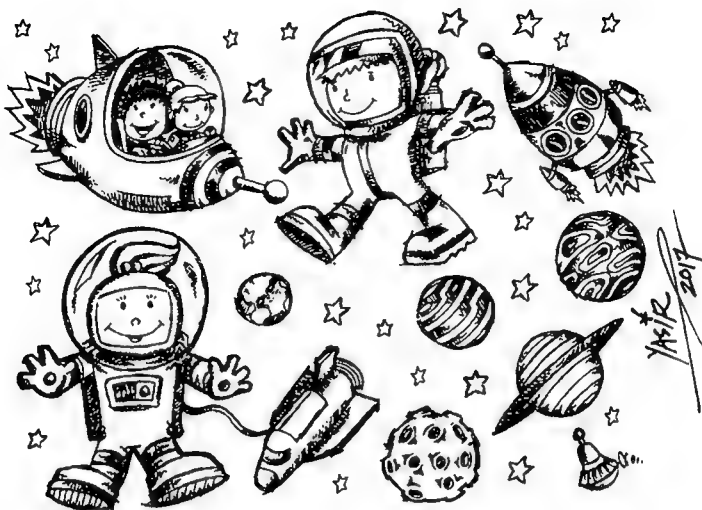
گُتب خانو زمانن جي گواھي
ھجي تعمير يا قومي تباهي

گُتب خانو لنگھي جيڪو اچي ٿو
پري سو جھول ڏاھپ جا وڃي ٿو

گُتب خاني اچڻ جي ھير وڄھجي
دريءَ تاريخ جيءَ مان پار ڏسجي

ڪتابن ساڻ سنگت اچ! وڌايئون
وھيو ڇاڇا زماني ۾ پرايئون





★★

خلا بازیء جو خواب

مان ننڍڙو ٻارڙو آهيان
اڪين جو تارڙو آهيان

وڏو ٿيو پل اڃا ناهيان
مگر مان مُنتظر آهيان

ته مان ڪيسين ٿيندس
جڏهن خاشو پڙهي ويندس



الاهي مان پڙهڻ کان پوءِ
خُلابازيءَ جي رستي جو

مُسانر مُستقل ٿيندُس
صلاحيت سڃي ٿيندُس

خُلا جي ڪار ۾ لڏندي
رُڳو راڪيٽ ۾ اُڏندي

وڻي ڏاڍي خُلابازي
رُڳي راڪيٽ اندازي

جڏهن مان پي وڌو ٿيندُس
تہ پوءِ مَرِيخ تي ويندُس

وڃي مان پُهچندُس تنهن تي
چهل قدمي ڪندُس جنهن تي

مان جهنڊو سنڌ جو اُن تي
وڃي هڻندُس سِڌو اُن تي

اُتي جيون تَلاشيندُس
تجربا پڻ تراشيندُس



ڪڍي ڦوڻو اُتان وارا
سچا، ششدر ڪندڙ سارا

پو اسٽيشن خلائيءَ مان
۽ سائنسي پلائيءَ مان

اُڻائيندڙ مان ڌرتيءَ تي
مان پنهنجيءَ سنڌ سرتيءَ تي

خلا سان ڏوڏو ٿيندڙ
يقيناً سُرخو ٿيندڙ

اڃا ڪي ٻيا به سيارا
جتي آ زندگي پيارا

مان محنت سان ڳوليندڙ
ڪئين مان رازَ ڪوليندڙ

ڪندا سڀ فخر مُون تي پو
پلا ناڪام رهندس ڇو؟

لڳن مُنهنجي اورچائي
۽ محنت سان سچائي



پُڄائيندي ته ماڳن تي
نون ڪن آسمانن تي

نه ٿڪيو هي سفر مُنهنجو
آ محنت هم سفر مُنهنجو





★★

ساره جي گهوڙي

مُنهنجو نالو ”ساره“ پياري
خوب وڻي ٿي گهوڙيءَ سوارِي

گهوڙي ماميءَ آندي شھڙِي
سادي ڪلڙِي ۽ من — مُھڙِي

”عالي“ نالو آهي جنهن جو
سونهن حوالو آهي تنهن جو



آه ننڊي مون وانگر عالي
بالڪ هوءَ معصوم آ عالي

ريشم جهڙا وار اٿس ڏس!
لوڏ سپين ڪان ڌار اٿس، ڏس!

ناسي چمڙي آهي جنهن جي
سولي سوارِي آهي تنهن جي

سوارِي ٿي مون کي ڏيارائي
باغ سڄي جو سير ڪرائي

شام جو ڇپ ڇپ ڊاٽو ڪائي
گوڙ نه هرگز مُور مچائي

گاه، چڻا ڪائي ٿي ”عالي“
پيت رهي چو هن جو خالي

منهنجي هٿ سان ڪائيندي آ
مون کي ڏاڍو پائيندي آ

ڪنهن سان هرگز ڪانه وڙهي ٿي
مُور نه ٻارن سان چڙي ٿي



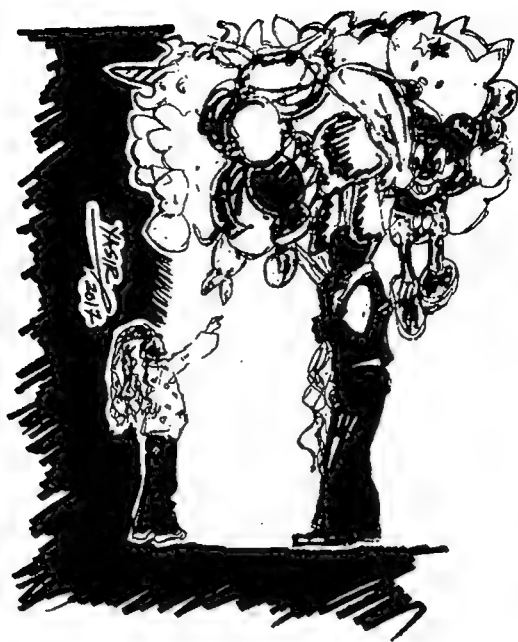
گمر ۾ سڀني کي آ پياري
ٻار سڀئي گن هن جي سُواري

”عاليءَ“ سان آ رُوح هڻيڪو
ڪونه کڻي ڪوئي رانديڪو

جانورن سان پيار ڪيئون سڀ
شفقت جو اظهار ڪيئون سڀ

”عالي“ جهڙي گمر جي پاڻي
ساڻ هُجي شل! هيءَ حياتي





★★

قُوكُٹِي وارو

بُڪِي پُڄجو اچي ٻارو!
اچي ويو قُوكُٽِي وارو...

هي پالو۽ جي شڪل وارا
مڇيءَ جيان هوبهو پيارا
”مڪي مائوس“ جي صورت
سهي جي هوبهو مُورت

هي جڳ مڳ جوت جرڪي ٿي،
هي روشن چنڊ ۽ تارو...



اچي ويو ٿوڪڻي وارو...
 غبارو هي گُتي جهڙو
 هرڻ، ٿاڙهي، پلي جهڙو
 هي گهوڙو هي خچر وٺجو
 هي چيلي هي ٻڪر وٺجو...

نه جنهن کي پالجي گهر ۾،
 نه جنهن کي چارجي چارو
 اچي ويو ٿوڪڻي وارو...

وڏو جو نوت هي ڏيندو
 وڏو تنهن ٿوڪڻو ملندو
 ننڍو جيڪو سڪو ڏيندو
 انهي کي اوترو ملندو
 چڱو چوڪو ملي ان کي،
 ڏئي جو مال موچارو
 اچي ويو ٿوڪڻي وارو...

ڪڻي ڏوڪڙ اچو جلدِي
 وڏو جلدِي.. وٺو جلدِي..
 پُٺو جي وقت هيڪر پو
 ويڃڻ وارو هليو ويندو
 وري ايندو تڏهن پاڙي
 جڏهن ورنڊو وري وارو



اچي ويوئوڪڙي وارو...

هَوا ٿي پمپَ سان ڀرجي

پرِشَر ڏيان سان ڌرجي

مٿي ڏس! ڪي اُڏامن ٿا

سُسن ٿا ڪي اُجهامن ٿا

متان پوٻارا! پڇتايو

اتو انڪل وڃڻ وارو

وڃي ويوئوڪڙي وارو...





★★

سيپتي صلاح

سدا من، ڪنڊڙ ميدان رڪجان!
گُشادو دل سندنو دالان رڪجان!

الف سان ”انس“ ۽ ”انسان“ ٻولي
پٽيءَ تي پيار وارو گيان رڪجان!

نه فرقو رنگ، مذهب ياد رڪجان!
سدائين سوچ ۾ ”انسان“ رڪجان!



عَمَل سان گُفتگوءَ سان مُور تُنهنجِي
نه کنهن جِي دل تُتي، هِي ڏيان رکجان!

ڪجان ٻيڙا سڀن جا پار دل سان
ٻين لاءِ زندگي آسان رکجان!

مُحبت، صبر، محنت، بُردباري
سدا سوکو سڄو سامان رکجان!

سدا سنگت سان رهجان گس ڪسر ۾
مُسلسل دوستيءَ جو مان رکجان!

سُپت جي محل ۾ رکجانءِ اچ وڃ،
گُپت جي ڪوٽ کي ويران رکجان!

گجان پورو مهل سان واعدن کي
سدا پنهنجي چئي جو مان رکجان!

ڪرين جي فيصلو ٻين جي چُڪن جو
مُعافيءَ جو سدا امڪان رکجان!

سدا ڏيندءِ پري الله غائبئون
گِپي ۽ مان لاءِ ايمان رکجان!





★★

روشن سڀاڻو

بانڊڙا پائي ٿو جيڪو ٻارڙو
گهر جي هر ڀاتيءَ جي اک جو تارڙو

جو آڃ معصوميت جو هڪ مثال
۽ ٿو ٻاتا ٻول ٻولي نون ٺهال

تنهن جي سِرَ تي ٻار هن بيشڪ ڪئين
جنهن جي آڏو آ ٻنھ ڏنيا نئين



هاڻ ايندڙ وقت ۾ دُنيا جا رنگ
ٽيڪنالاجيءَ جا بدليل ڏونگ ڍنگ

علم سان گڏ پڻ عمل جي آرزو
ڪجهه نئون لوڇي لهڻ جي جُستجو

پڪَ سان هن کي بڻائيندي آهر
ڪٿي مُحبت ساڻ محنت هن اکر

هي نه هڪڙي ٻار سان واڳيل اُميدَ
ان سُموري نسل ۾ آهي اُميدَ

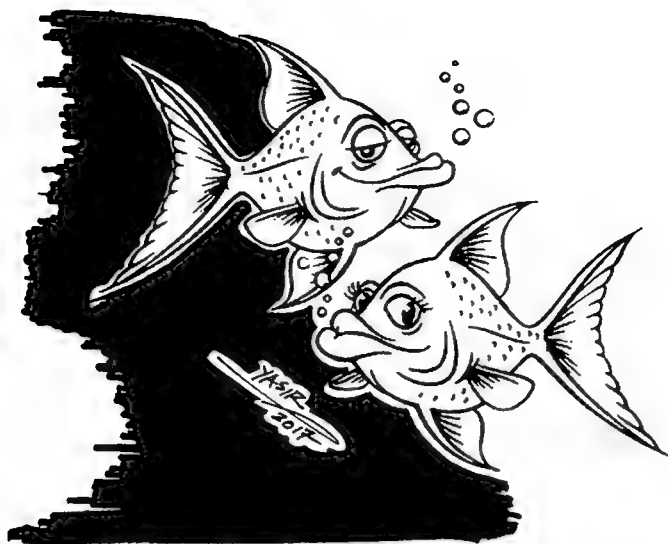
سنڌ جي جيڪي صبح جي هن رسيڌ
سي پَسائيندا اسان کي نيڪ عيدَ

هي وڏا ٿي ٻار ڌرتيءَ جا ڪُٽِي
ڪجهه ڪرڻ جي عزم جون مرو هُٽِي

سنڌ کي پنهنجيءَ ڪندا پڪَ سُرخرو
قوم جي پوري ڪندا هر آرزو

بانڊڙا پائي توجيڪو ٻارڙو
سونه هوندو ڪنهن طرح ويچارڙو





مَچِينُ جو مُڪالِمو

”او مچي!“

سُهڻي مچي!

قُربائتي مُوَمَل مچي!

او مچي! ٻُڌا پيڻ مُنهنجي...

تُون پئي ڪاڏي وڃين!“

”مان ته ڳولهيان پئي شڪار...“

صبح لاڳون، ڪانه تڻ نيرن ڪئي...

”منهنجي اڏي!“

”رات دعوت ۾ نه چو آئي هئينءَ پياري مچي؟“



”رات مُون کي اوچتو نڪتو پُخار...
 تنهن ڪري دعوت ۾ آئي ڪونه هس...
 تون خبر ڏي!
 توپلا نيرن ڪئي؟
 سُهڻي مڇي!“

”بس مڙئي رنگ روت هڪ ڦاٽي مڇي
 ليڪن مزي جي ڪانه هئي...
 سو ڏٺو نه ٿي آهي سگهيو
 پيٽ خالي ٿو لڳي...“

”اڇ اڇ اڇ! پوگڏ هلئون
 ڪا ڏٺو ڪري نيرن ڪيئون...
 ڪا ٻارڙي ڪرڙي جهليئون...“

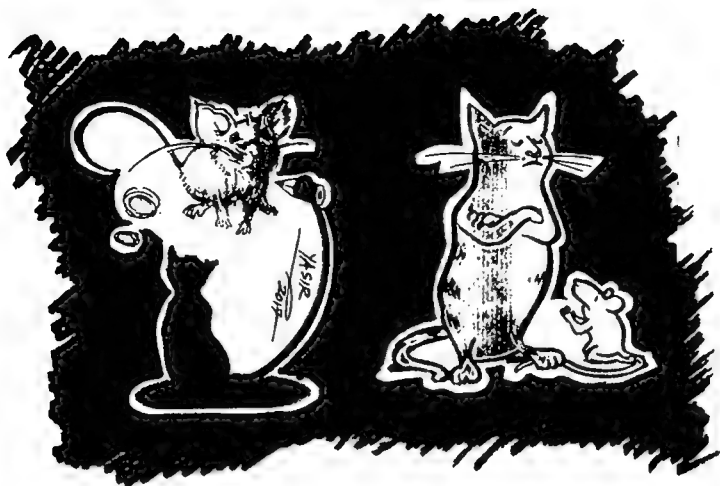
”ها هلئون ٿا، پر اڇ اڇ!
 لوڪ شايد توڇو ٻلڳل صحيح...
 هر گهڙيءَ پاڻيءَ اندر رهندي به پنهنجي
 پاس ان ڪارڻ نه ٿي هرگز هري..
 انڪري..

ان ڪري جو پاڻ پنهنجي ئي برادر جو ٿيئون قتل عام ڪيئون...
 ٿي مڇي ڪاٽي مڇيءَ کي...
 تنهن ڪري خوشبُو سندنو...



ڪو حوالو پاڻ سان ناهي جڙيل...
باس اهڙي آوسيل جو
هيءَ ڪڪي آهي سُجائپ هن برادر جي آتل...
جا آرهڙي مُستقل...”





★★

ٻليءَ ڪوئو

ٻليءَ جي خواب ۾ چيچڙا پُراڻي ڳالهه ٿي ويئي
ٻليءَ جي خواب ۾ ڪوئو سدا سائي ڪهاڙي آ

ٻليءَ جي جاڳ ۾ ڪوئو ٻليءَ جي راڳ ۾ ڪوئو
ٻليءَ جي خيال، توڙي ڌيان توڙي پاڳ ۾ ڪوئو

ٻليءَ جي پاڙ ۾ ڪوئو ٻليءَ جي تاڙ ۾ ڪوئو
سڙي ٿو پيو صبح سانجھيءَ ٻليءَ جي ساڙ ۾ ڪوئو



ٻلي تي جنهن جي لاءِ * 1 گهاٽون وڃي، سو جوان آ گئون
ٻليءَ کي جنهن جي خواهش آ، سو * 2 خاني خان آ گئون

ٻلي تي حج تي اُسهي به نوسئو کي ڳهڻ کان پوءِ
گئون ٻر ۾ ڪري سڄي، فقط ”مياڻون“ ٻڌڻ کان پوءِ

رهي ٿو ڪوڙڪيءَ کان پريرو هوشيار آ ڏاڍو
ٺڪي ڪپڙا ڪري توناس، هي آزار آ ڏاڍو

ڪٿي ڏس! شينهن جي ماسي، ڪٿي ڏس! هيڏو * 3 ”موشي“
ڊڪائي ٿو ٻليءَ کي ڄڻ گرائي کيس * 4 ”ڪن - ڪوشي“

گئون جي هوند جي بس ايتري پوري ڪهائي آ
گئون جي ڪڍ، چري چارئي پهر ٻلي سڀا آ



* 1 = شڪار جو جمع (گهاٽ = شڪار، واحد)

* 2 = نواب

* 3 = گئون جو فارسي لفظ

* 4 = ڪنن کي پڪڙي، اُت ويه ڪرڻ جو عمل (جيڪو اڳي سزا جي طور تي

اُستاد شاگردن کان ڪرائيندا هئا)





پيارا ٻارو!

هي اسڪيچ، سنڌ جي نامياري مصور فتاح هاليپوٽي (شرحيل) هن ڪتاب جي حتمي ٽائٽل (سرورق) ڍڙائن ڪرڻ کان اڳ، رَف انداز ۾ ٽائيتل ۾ شامل ٿيندڙ مختلف ڪردارن کي پنهنجي پنهنجي جاءِ ڏيڻ جو تصور پنهنجي ذهن ۾ سڌو ڪرڻ لاءِ جوڙيو هو. جڏهن سائين فتاح ٽائيتل (جيڪو هن ڪتاب جي پهرين ٻائي تي ڇپيل آهي)، منهنجي حوالي ڀني ڪيو ته هي ”رَف اسڪيچ“ به ڏيکاريائين. مون ان خيال سان ته هن ٽائيتل جي تخليق دوران آرٽسٽ جي ذهن ۾ آيل پهريون تصور به هن ئي ڪتاب جي صفحن ۾ هميشه لاءِ محفوظ ٿي وڃي، هي رَف اسڪيچ جيئن جو تيئن شايع ڪري رهيو آهيان، ته جيئن اهو هڪ دلچسپ يادگيريءَ طور تاريخ ۾ محفوظ ٿي وڃي. (ياسر)



سندڙي ڪتابي سلسلي پاران ڇپايل ڪتاب



- 1 - ”وڪريل موتي“ (ڊاڪٽر عطا محمد ”حاميءَ“ جي مقالن جو مجموعو)
مُرتب: مقصود گل - 1983ع - (ختم ٿيل)
- 2 - ”زندگيءَ ڏي موت“ (ڪرشن چندر جي ڪهاڻين جو سنڌي ترجمو)
مترجم: مقصود گل ۽ مختار گمرو - 1985ع - (ختم ٿيل)
- 3 - ”ڪرنا ڪرنا“ (ٻارن لاءِ شاعري) مقصود گل - 1986ع - (ختم ٿيل)
- 4 - ”هن آب حيات“ (شاعري) سرڪش سنڌي - 1987ع - (ختم ٿيل)
- 5 - ”لهر لهر دريا“ (شاعري) استاد بخاري - پهريون ڇاپو: 1990ع - (ختم ٿيل)
- 6 - ”رت پيار اڀيل“ (شاعري) مقصود گل - 1991ع - (ختم ٿيل)
- 7 - ”مڪڙو پيارو ماڻهو“ (قاضي عبدالحيٰ ”قائل“ جي شخصيت ۽ ادبي خدمتن تي لکيل مونوگراف) قاضي منظر حيات - 1992ع - (ختم ٿيل)

- 8 - ”مٽيءَ جا سر“ (شاعري) عبدالغفار ”تبسم“ - 1992ع - (ختم ٿيل)
- 9 - ”لهر لهر دريا“ (شاعري) استاد بخاري - ٻيو ڇاپو: 1993ع - (ختم ٿيل)
- 10 - ”چنڊ ستارا جهوليءَ ۾“ (ٻارن لاءِ شاعري) مختار گُمر - 2001ع - (ختم ٿيل)
- 11 - ”رٿو ديرو - مختصر تاريخ“ (تاريخ) مقصود گل - 2002ع - (ختم ٿيل)
- 12 - ”اٺ ماما گوگڙو“ (ٻارن لاءِ شاعري) ياسر قاضي - 2014ع - ٺلهه: 100 روپيه
(سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري حيدرآباد پاران سال 2014ع جي ٻارن جي
بهترين سنڌي ڪتاب ”جوايوارد ماڻھيل“)
- 13 - ”گل چينو گرنار جو“ (نامياري شاعر، عالم دانشور، تعليمدان ۽ حضرت سچل
سرمست رح جي شارح، مقصود گل جي 25 ٻوڙي تي اديبن، دانشورن ۽ سندس دوستن
جا تعزيتي پيغام ۽ ساڙوڻيون) مُرتب: ياسر قاضي - مارچ 2015ع - ٺلهه: 500 روپيه
- 14 - ”اٺ ماما گوگڙو“ (ٻارن لاءِ شاعري - ٻيو ڇاپو) ياسر قاضي - 2016ع -
ٺلهه: 200 روپيه
- 15 - ”لولو ٽنم ڪانو ڪي“ (ٻارن لاءِ شاعري) ياسر قاضي - 2017ع -
ٺلهه: 200 روپيه



ياسر قاضيءَ جا ڇپيل ڪتاب



1 - ”پيڙيءَ ۾ چنڊ“ (ٻارڙن لاءِ شاعري) - ڊسمبر 2012ع
 ڇپائيندڙ: پويٽ پبلشنگ هائوس، خيرپور - مُلھ: 100 روپيه
 (سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري حيدرآباد پاران سال 2012ع جي ٻارڙن جي
 بهترين سنڌي ڪتاب ”جوايوارد مائيل“)

2 - ”اٺ ماما گوڙو“ (ٻارڙن لاءِ شاعري) نومبر 2014ع
 ڇپائيندڙ: سنڌي ڪتابي سلسلو رتوديرو/ڪراچي - مُلھ: 100 روپيه
 (سنڌي ٻوليءَ جي بااختيار اداري حيدرآباد پاران سال 2014ع جي ٻارڙن جي
 بهترين سنڌي ڪتاب ”جوايوارد مائيل“)

3 - ”گل چنو گرنار جو“ (نامياري شاعر، عالم، دانشور، تعليمدان ۽ حضرت سچل
 سرمست رح جي شارح، مقصود گل جي وڇوڙي تي اديبن، دانشورن ۽ سندس دوستن
 جا تعزيتي پيغام ۽ ساڙوڻيون - ترتيب) مارچ 2015ع
 ڇپائيندڙ: سنڌي ڪتابي سلسلو رتوديرو/ڪراچي - مُلھ: 100 روپيه

4 - ”اٺ ماما گوڙو“ (ٻارڙن لاءِ شاعري) ٻيو ڇاپو: نومبر 2016ع
 ڇپائيندڙ: سنڌي ڪتابي سلسلو رتوديرو/ڪراچي - مُلھ: 200 روپيه

5 - ”ٽولو ڏنم ڪانو ڪي“ (ٻارڙن لاءِ شاعري) ڊسمبر 2017ع
 ڇپائيندڙ: سنڌي ڪتابي سلسلو رتوديرو/ڪراچي - مُلھ: 200 روپيه

ياسر قاضيء جا ايندڙ ڪتاب

- 1 - ”پئسفڪ جي پاڙي ۾“ (امريڪا جو سفر نامو - سنڌيءَ ۾)
- 2 - ”پيسفڪ ڪي پڙوس مين“ (امريڪا جو سفر نامو - اردوءَ ۾)
- 3 - ”لياري ٽولنڊن“ (برطانيه جو سفر نامو - سنڌيءَ ۾)
- 4 - ”اگر، مگر، مُبادي“ (اردو ڪالم)
- 5 - ”بيقرار جا ٺهڻا“ (سنڌي شاعري)
- 6 - ”جي جانتا ٻي“ (اردو شاعري)
- 7 - ”زلفِ اياز“ (ڊاڪٽر اياز قاديءَ جي سنڌي شاعريءَ جو منظوم اردو ترجمو)
- 8 - ”مُهن شهباز“ (حضرت لال شهباز قلندر رح جي فارسي شاعريءَ جو منظوم سنڌي ۽ اردو ترجمو)



ٻارن جي ڏانوَ جو شاعر



ياسر قاضيءَ جي ٻارن لاءِ لکيل شاعريءَ ۾ رڌم به آهي ته منجهس گوناگون رنگ به نظر اچن ٿا. هن ڪتاب ۾ شامل نظم ۽ گيت، نه صرف ٻارن جي دنيا جو سير ڪرائن ٿا، پر انهن جي پسند جا موضوع، جهڙوڪ: ماءُ پيءُ، علم، کاڌ خوراڪ، ڌرتي ماما وغيره کين چڱائيءَ ۽ وطن جي حُب طرف به مائل ڪن ٿا. نه صرف ايترو، پر ياسر پنهنجن نظمن ۾ جانورن، جيون ۽ چيٽن جي دنيا جو به سُهڻو سير ڪرايو آهي. سندس پوئين مجموعي ۾ شامل ”شئين ۽ پڪريءَ جي شادي“ کان وٺي هن مجموعي ۾ شامل ”گڏي گڏيءَ جي شادي“ تائين سڀ موضوع وڻندڙ، سگههرا ۽ ٻارن جي ڏانءُ وٽان آهن. ياسر جو حمد پڙهندي، مون کي ڪوي ڪشجنڊ بيوس جي لکيل ڌڻيءَ جي بندگيءَ جي گيت: ”مهر ڪر مهر جا سائين، نمائن ماڻ تون... جنهن ۾ نت مُنهنجي چڱائي، ڏي سڃي! ڪا ڏاڏ تون!“ جون سئون لبَن تي اچي ويون.

ياسر لاءِ نڪ تمنائون... مون کي ڀروسو آهي ته سندس هن ڪتاب ”لولو ڏڻر ڪانو“ کي نه صرف ٻار پسند ڪندا، بلڪ ادبي دنيا به ان جي پر پور آڃيان ڪئي ويندي.

—وينا شرنگي—

نئين دهلي (ڀارت)

a SKS Book © 2017

Price: PKR 200/-

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻُڪُ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، پَرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پَر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هڪ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا ٻايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪَ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پَن جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪَ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پَن ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ڀرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پَن پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پٽاندڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليڱڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃين.

شيخ آياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، پُڪارَ سان
تَشْبِيه ڏيندي انهن سڀني کي بَمَن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو
آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

.....

ڄڻ ڄڻ ڄاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چُپن ٿا؛
ريٽيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهراڙ چُپن ٿا؛

.....

ڪالهه هُيا جي سُرخ ڳلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن.....

.....

هي بيت اُٿي، هي بَمَ - گولو،

جيڪي به ڪٿين، جيڪي به ڪٿين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نه آ، هي بيتُ به بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چَمَ جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي ويڙهه ۽
عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني
آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پڻ سڀني کي چو، چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پڻ پڻ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)